

SPESIALUTGAVE Nr. 9, 4. oktober 2024

...n Danmark Kenya
... og møndelag Argentina Ålesund
...øy Mexico Iran **30 lærere** Ungarn Australia
...an Oslo Ungarn Australia Ålesund Sandnessjøen Danmark Kenya Tøns
Kenya Tønsberg Flekkerøy Mexico Iran Oslo Ungarn Australia Ålesund Sandnessjøen Danma
Oslo Ungarn **30 historier** Australia Sandnessjøen Danmark Kenya Flekkerøy Mexico Austr
Lier Frankrike Trondheim Mosambik Bhutan Argentina **Verdens lærerdag 30 år** Sørburgø
and Mexico Danmark India Ukraina Israel Frankrike Trondheim Lier Mosambik Bhutan USA

LEDER

Kaja Mejlbo,
ansvarlig redaktør

Det gror i lærerspor

Flere kvalifiserte lærere er avgjørende for fremtiden til barn og unge over hele verden.

Verdens lærerdag markeres den 5. oktober hvert år. Til denne dagen publiserer Unesco sin årlige rapport om tilstanden for utdanning i verdens land. Lærerorganisasjonene har sine markeringer, og landets avisredaksjonene publiserer gjerne en lærerhistorie eller to.

Men i år fyller Verdens lærerdag 30 år!

Det er en gylden anledning til å gi jubilanten ekstra oppmerksomhet. Derfor har vi viet denne utgaven til verdens lærere.

30 år markeres med 30 lærerhistorier.

Vi har møtt lærere i inn- og utland, i barnehage, grunnskole, videregående og høyere utdanning. De bor i nord, i sør, i øst og i vest. I store byer, på øde steder, ved kysten og høyt oppe i fjellene. Men de har én ting felles: De investerer tiden sin i barn og unge og brenner for retten til utdanning.

Vi har møtt Ronja. 32-åringen har fått sin aller første lærerjobb – på Norges minste skole med bare tre elever.

Vi har møtt Mikkel, den danske pedagogen som har fått nasjonal anerkjennelse for jobben han gjør for barn med særlige behov. Og Ingvild som sørger for at barn og unge som har fått livet satt på vent, ikke blir hengende etter.

Det er historier om håp og læreglede.

Men utfordringene står også i kø.

Antallet barn som lever i land med krig og konflikt, og som har akutt behov for skolegang, har økt drastisk de siste årene. Ifølge FN står 300 millioner barn uten et utdanningstilbud.

For mange betyr lærerne alt for fremtiden.

I denne utgaven kan du lese om den ukrainske læreren Nataliia som underviser sine elever digitalt på fjerde året. Om Peter Tabichi som setter høye mål for sine elever på landsbygda i Kenya. Og Sasha som pakket og forlot livet i storbyen Melbourne for å undervise urbefolkningsbarna på øya Elcho Island.

I mange land er dessuten lærermangelen enorm. I 2018 ble Hope Brown ansiktet utad for lærerkrisen i USA da hun prydet forsiden til Time Magazine. Innen 2025 er prognosen at landet vil ha nærmere 225.000 ledige lærerstillinger.

Brown mener den lave lønna er en av årsakene. Hun må ha ekstrajobb for å kunne betale regningene. Forbud og sensur gjør det dessuten stadig vanskeligere for henne og kollegene å undervise.

Verden trenger lærere som står opp for rett til utdanning og kjemper for det de tror på. Etter drapet på den franske læreren Samuel Paty har Cédric Maurin gjort ytringsfrihet i klasserommet til sin fanesak. Og iranske Zara Mohammadi slåss for kurdiske barns rett til å lære sitt eget morsmål.

Hun er blitt både fengslet og torturert.

Men hun gir ikke opp.

De gir ikke opp.

Denne utgaven er en hyllest til alle dem og alle verdens lærere.

Takk for jobben dere gjør!

Illustrasjon: Kristin Slotterøy

Utgiver: Utdanningsforbundet
Ansvarlig redaktør: Kaja Mejlbo, kaja@utdanningsnytt.no
Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no
Opplag: 166 577
Design: Kristin Slotterøy og Inger Stenvoll
Forsidemontasje: Kristin Slotterøy
Trykk: Ålgård offset. Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Svanemerket og 100 % resirkulerbart

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.

Medlem av Fagpressen

Annonsekontakt Grethe Ånerud, HS Media AS, utdanning@hsmedia.no, telefon: 92 83 68 30

Verden mangler 44 millioner lærere

Unesco ber verdens ledere åpne lommeboka og lytte til lærerne.

Tekst: Kaja Mejlbo

– Mangel på lærere fører til overfylte klasserom, redusert kvalitet på utdanningen og til slutt en nedgang i elevenes resultater. Det legger også et enormt press på de gjenværende lærerne, noe som øker utbrentet og frafall, skriver Carlos Vargas Tamez, som leder seksjonen for lærerutvikling i Unesco til Utdanning.

I forbindelse med Verdens lærerdag den 5. oktober har FN-organisasjonen nettopp gitt ut en ny rapport om lærere og utdanning: The Global Report on Teachers 2024. Deres siste tall viser at det trengs 44 millioner nye lærere i verden om man skal sikre at alle barn og unge får grunnleggende utdanning.

I 2016 var tallet 69 millioner, så det går riktig vei. Men, som det understrekes fra Unesco i rapporten, 44 millioner er om lag halvparten av lærerne som finnes i dag. De er spesielt bekymret for situasjonen i de afrikanske landene sør for Sahara og landene sør i Asia.

– I disse regionene er rurale og marginaliserte samfunn spesielt sårbare og står overfor betydelige ulikheter i tilgangen til kvalitetsutdanning, skriver Tamez.

Han påpeker samtidig at mangel på lærere er et globalt fenomen, spesielt fordi lærere forlater yrket og ikke vender tilbake til klasserommet.

– I noen land i Europa pensjonerer mange lærere seg raskere enn kvalifiserte lærere kan erstatte dem.

Studier har også vist at i mange land, som Canada, Storbritannia og USA forlater 40 prosent av lærerne yrket i løpet av de første fem årene. I Norge er tallet cirka 30 prosent.

Ifølge Unesco fører lav lønn, lav status og utfordrende arbeidsforhold til at læreryrket er lite attraktivt. Deres tall viser at halvparten av alle land betaler lærere i grunnskolen mindre enn andre yrker som krever lignende kvalifikasjoner.

– Vi oppfordrer verdens ledere til å øke finansieringen av utdanning, støtte lærerutdanning og iverksette robuste tiltak som tiltrekker og beholder lærere., skriver Carlos Vargas Tamez.

I år understreker Unesco også viktigheten av å lytte til lærernes stemmer og deres kunnskap.

– Lærere står i frontlinjen og har førstehåndskunnskap om utfordringene og mulighetene i klasserommet. Ved å lytte til deres innsikt kan vi ut-

Foto: Sofi Lundin

Unesco-tall viser at halvparten av alle land betaler lærere i grunnskolen mindre enn andre yrker som krever lignende kvalifikasjoner.

vikle mer effektive og praktiske tiltak, sier Tamez.

– *Hva vil du si til lærerne der ute i anledning Verdens lærerdag?*

– Jeg vil uttrykke min dypeste takknemlighet for deres dedikasjon og utholdenhet. Årets tema for Verdens lærerdag, som handler om å verdsette lærerstemmer, understreker deres kritiske

rolle, ikke bare i klasserommet, men også som offentlige intellektuelle som former samfunnet. Deres innsikt og perspektiver er uvurderlige for å lede utdanningen fremover. Deres utrettelige engasjement for elevene er inspirerende, og deres innsats er avgjørende for å bygge en bedre fremtid for alle.

UNESCOS ANBEFALINGER:

1. Utvikle helhetlig lærerpolitikk i tråd med nasjonale prioriteringer og politiske landskap, som inkluderer alle dimensjoner som påvirker lærere på en integrert måte, ved bruk av et samarbeidsrammeverk og sosial dialog.
2. Samle inn mer og bedre data for systematisk å rapportere om indikatorene som er avtalt i Utdanning 2030-handlingsrammeverket.
3. Transformere lærerutdanning og profesjonell utvikling fra kursbaserte, individuelle tiltak til livslange, samarbeidsbaserte og lærerledede prosesser.
4. Forbedre lærernes arbeidsvilkår, med utgangspunkt i lønn og insentiver, for å sikre at lærere mottar konkurransedyktig kompensasjon og fordeler, og sikre likestilling i lønn og behandling.
5. Sikre tilstrekkelig offentlig, innenlands finansiering i samsvar med eksisterende referanseverdier på 6 prosent av BNP og 20 prosent av totale offentlige utgifter.
6. Styrke internasjonalt samarbeid for å involvere ulike interessenter i felles innsats for å håndtere lærermangel og utvide rekkevidden av lærerpolitikk.

UNICEF-RUNDEN

En enkel aktivitetsdag med mening

← Skann QR-koden
for å lære mer og
melde dere på!

UNICEF-runden er et gratis undervisningsopplegg med materiell for hele grunnskolen.

Nå har din skole mulighet til å være med på denne spennende aktivitetsdagen! Den kan gjennomføres hele året, og passer perfekt rundt FN-dagen 24.oktober. Gi elevene dine en flott opplevelse og hjelp barn over hele verden.

www.unicefrunden.no

unicef
for hvert barn

USA

Hope ble ansiktet på lærerkrisen i USA

Historielærer Hope Brown må ha ekstrajobb for å kunne betale regningene.

Tekst: Kari Oliv Vedvik Foto: Maddie McGarvey

USA: – Mange mener at det er lett å være lærer, og at jobben vår er noe alle kan gjøre. Vi blir stadig mindre verdsatt.

Hope Brown sitter i klasserommet på Woodford County High School i småbyen Versailles i Kentucky. Bak henne på veggen henger det amerikanske flagget.

Seks år har gått siden historielæreren ble rikskjent da hun prydet forsiden på Time Magazine. «I have a master's degree, 16 years of experience, work two extra jobs and donate blood plasma to pay the bills», var tittelen.

Etter 22 år i jobben og med maks ansiennitet har hun årslønn på 60.000 dollar i året. Det tilsvarer 635 000 kroner med dagens kurs. Hun må selv sette av penger til pensjon, forsikringer og helseutgifter. Men nå kan hun ikke spe på inntekten ved å gi blod lenger, slik hun pleide.

– Jeg har fått så mye arrvev at det ikke er tilrådelig lenger. Men jeg har fortsatt en ekstrajobb sammen med min mann for å klare utgiftene våre.

Hun og mannen arrangerer historiebasererte turer i Kentucky for å sikre at de har nok penger.

– Alle lærere jeg kjenner som ikke har en ek-

tefelle som tjener masse, har en ekstrajobb som servitør, trener eller lignende. Det er ingen som klarer seg på en lærerlønn alene.

Don't say gay

USA står, som så mange andre land, i en lærerkrise. Beregninger sier at landet vil ha om lag 225.000 ledige lærerstillinger innen 2025. Da skoleåret 2022 startet manglet de 8000 lærere bare i Florida. Der ba myndighetene militærveteraner melde seg til tjeneste.

Hope Brown er ikke i tvil om hva som er årsaken til lærermangelen.

– Skal vi få flere lærere, må lønningene opp. Jeg er på toppen av lønnsstigen og klarer meg ikke på den lønnen jeg har. Mer penger er svaret, sier hun.

– Lærere bør også respekteres. Alle tror at de vet hvordan jobben skal gjøres. De må skjønne at det å lære bort og være lærer, er en profesjon.

Arbeidsdagen til Hope starter klokka åtte hver dag. Hun er på jobb til halv fire om ettermiddagen. I løpet av de timene har hun 25 minutters lunsj-pause. I teorien er det også satt av tid til forberedelser av undervisning. Den tiden blir ofte spist opp av møter.

TIME

I have a master's degree,
16 years of experience,
work two extra jobs
and donate blood
plasma to pay the bills.
I'm a teacher in America
by KATE BALLE

THE NEW YORK TIMES MAGAZINE

– Det er også blitt vanskeligere å holde på oppmerksomheten til elevene, sier lærer Hope Brown.

LÆRERLØNN

- I halvparten av verdens land får lærere som jobber i grunnskolen mindre betalt enn ansatte i yrker som krever lignende kvalifikasjoner.
- I Ungarn og USA tjener lærerne omtrent halvparten av det ansatte i sammenlignbare yrker gjør.
- En studie i 20 afrikanske land sør for Sahara viste at lærernes lønn ikke en gang dekker grunnleggende familiebehov.

Kilde: Unesco

– Det er sjelden at jeg får forberedt noe i løpet av uka. Det blir jeg sittende med hver søndag. Jeg svarer også elevene mine på meldinger kvelder og helg, forteller hun.

I klassene hennes er det opp mot 32 elever. Noen har spansk som morsmål. Enkelte har russisk. Hope har derfor en assistent som kan spansk. Ingen kan russisk. Gjennom året gjennomfører elevene tester og prøver. Noen resultater blir offentliggjort på skolenivå.

– Når jeg tester elevene mine i et emne på skolen, vet ledelsen hvordan elevene gjør det. Sånn

kan de se hvordan de spansktalende elevene gjør det, likedan de som har innvilget fri lunsj og kommer fra familier med lav inntekt.

Før Hope begynte ved Woodford County High School, jobbet hun ved en skole der de forlangte at hun signerte en kontrakt om at det var temaer hun ikke skulle undervise i. På lista stod blant annet kjønn, sex, legning, religion og politikk.

– Jeg sluttet der. Det er nesten umulig å skulle undervise i historie uten å skulle snakke om politikk eller religion. Men det er mange som mener at vi lærere driver med indoktrinering av begge

Jeg skulle ønske det var mulig å gjøre jobben min.

del. Foreldre og politikere frykter at lærerne påvirker elevene til å bli «skeive».

I Kentucky har de vedtatt loven «Don't say gay». Det betyr at det ikke er lov for lærere i skoler og barnehager å snakke om legning. Andre stater har vedtatt lignende restriksjoner.

Som Florida. Der er det forbudt å snakke om legning i skolen. Tennessee forbyr lærere å snakke om visse aspekter av rase og rasisme. Og i Utah har de forbudt 13 bøker på skolebibliotekene, deriblant titler av Margaret Atwood.

Ytringsfriheten og friheten til å snakke om det som skjer i samfunnet har endret seg mye de årene hun har vært lærer, forteller Hope.

– Vi merket et skille under innsettelsen til Barack Obama. Tidligere har jeg alltid vist innsettelsestalen til presidenten. Da kom det beskjed fra administrasjonen om at den skulle ikke vises i klasserommet.

Lærere tør ikke uttale seg

Hope sier mange lærere sjelden tør å ytre seg offentlig i saker som opptar dem.

– Vi har lukkede grupper på nett, der vi kan diskutere saker og spørre om råd. De fleste velger å være anonyme også der.

Hun forteller også om mer uro i klassene nå enn før. I sommer skrev Utdanningsnytt at mens 65 prosent av amerikanske lærere oppga at de hadde opplevd vold eller trusler fra en elev før koronapandemien, er tallet nå oppe i 80 prosent.

– Det er også blitt vanskeligere å holde på oppmerksomheten til elevene. Mobiltelefoner er et stort problem, og elevene virker direkte avhengige av dem, som et rusmiddel. Jeg skulle ønske at de ikke var tillatt, sier Hope.

Men ikke alt går i feil retning.

– I dag er vi mer opptatt av hvordan elevene lærer og legger opp undervisningen etter dette. Jeg bruker blant annet kunstig intelligens for å legge til rette for elever som trenger egne opplegg, forteller Hope.

Trass i utfordringene er hun glad for yrkesvalget sitt. Det var sønnens lærer som inspirerte henne.

– Ett av mine to barn slet med å lære å lese. Men i fjerde klasse fikk han en lærer som hjalp ham å knekke koden. Han elsket henne. Da bestemte jeg meg for å videreutdanne meg til lærer og har ikke angret på det, forteller hun.

– Jeg tror det var meningen at jeg skulle bli lærer. Men jeg skulle ønske det var mulig å gjøre jobben min, og at jeg fikk en lønn jeg kunne leve av.

Ronja jobber på Norges minste skole

Første gang Ronja Constance Ellingsen (32) reiste ut til Sørburøy tenkte hun: «Herregud, hva er det jeg har sagt ja til.»

Tekst og foto: Bjørn Asle Grimstad

Frøya kommune lover at så lenge det er barn i skolealder på Sørburøy, skal det være skole der. Fra venstre: Josephine (6), Petter (14), lærer og fagleder Janne Navdal Marøy, Anna Karina (14) og lærer Ronja Constance Ellingsen.

- Første gang jeg reiste ut hit, slo bølgene oppunder båten og jeg holdt på å spy, sier lærer Ronja Constance Ellingsen.

SØR BURØY: - Første gang jeg reiste ut hit, slo bølgene oppunder båten og jeg holdt på å spy. Da tenkte jeg: «Herregud, hva er det jeg har sagt ja til?», sier Ronja Constance Ellingsen.

Mens hun var i innspurten i lærerstudiene ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim i vår, kom hun over en jobbannonse fra Frøya kommune. Spennende skoler i havgapet og en signeringsbonus på 80.000 kroner gjorde at hun søkte. Plutselig var intervjuet på Teams over, og hun ble tilbudt jobb på Sørburøy. Uten noen gang å ha vært der, takket hun ja.

Da hun endelig sto på kaia i sommer, ble sjøsyke erstattet med kjærlighet.

- Alle elevene sto der, og øya var veldig idyllisk. Folk var veldig imøtekommende, forteller hun.

«Alle elevene» høres mange ut, men hun er lærer på Norges minste skole. Det bor 20 personer på hele Sørburøy. Skolen har tre elever.

For langt til å pendle

Dagen før skolestart er Ronja igjen på vei til Sørburøy, sammen med Janne Navdal Marøy, lærer og fagleder ved Sørburøy skole. De kommer fra planleggingsdag på den nærliggende øya Mausund. I dag er sjøen roligere. På dekk lukter det krabbe og breiflabb, fra frakten fra fiskemottaket. Inne selges Solo og potetgull.

Det er også til Mausund elevene drar for å få svømmeundervisning. Snart blir det kurs i keramikkk der også. Men en tidvis heftig båtreise, og krøkkete båttruter, gjør at elevene ikke kan dagpendle. Dermed må lærerne bo på Sørburøy. Kommunen lover at så lenge det er barn i skolealder på øya, skal det være skole.

Sørburøy skole har i overskuelig fortid ikke hatt flere enn ti elever. Men de siste årene har antallet falt til et dramatisk lavt nivå. Folk på øya teller på fingrene hvor mange barn som er igjen, hvor mange som blir født og om noen flytter ut dit.

- At elevene har få å spille på, er både på godt og vondt. Men det er et trygt sted, sier Janne.

- Vil ha flere barnefamilier

For to år siden flyttet hun fra fast jobb på en stor skole i Bergen. Nå jobber hun 80 prosent som lærer og 20 prosent som fagleder. Hun prøver å påvirke kommunen, fylkeskommunen og kollektivtransporten. De må gjøre øya til et attraktivt bosted, slik at flere følger etter: - Vi gjør det vi kan for å få barnefamilier til å flytte hit, sier Janne.

Ronja er enig: - Vi ønsker dialog med kommunen, slik at de kan rekruttere en barnefamilie til å flytte ut hit. Det har de gjort før, sier hun.

REKRUTTERE OG BEHOLDE LÆRERE

- Ifølge Unesco fører lav lønn, lav status og utfordrende arbeidsforhold til at læreryrket er lite attraktivt.
- I Norge stupte søkertallene til lærerutdanningene med 42 prosent fra 2019 til 2024.
- I Norge sliter de små skolene mest med rekruttering av lærere. 40 prosent av grunnskolene med under 100 elever melder om store utfordringer.
- Mange som er utdannet lærer jobber heller aldri i skolen.
- En studie fra England i 2019 viste at det gjaldt omtrent halvparten av dem med godkjent lærerutdanning.
- I mange land, som Canada, Storbritannia og USA forlater dessuten 40 prosent av lærerne yrket i løpet av de første fem årene. I Norge er tallet cirka 30 prosent.

Kilde: UNESCO, Samordna oppptak og KS

Første skoledag er i gang. Skolens tre elever blir undervist av lærerne Ronja Constance Ellingsen og Janne Navdal Marøy. I tillegg kommer en lærer reisende for å undervise i matematikk.

Hurtigbåten passer hundrevis av øyer og skjær. Den legger til kai ved Gjæsingen, deretter Bogøyvær. Noen få turister og sommerboende går av og på. Om vinteren er husene tomme.

Idet siste stopp, Sørburøy, nærmer seg, reiser en bobilturist fra Østlandet seg opp og ser ut. Han har vært på så å si alle øyene her, men skal ikke av på Sørburøy. Den er bilfri, har ikke overnattings-tilbud, og båtene går for sjelden.

– Ikke verdens navle akkurat. Fy søren, utbryter han og setter seg i skinnstolen igjen.

Viltre sommerminner

I åttedraget neste dag er de tre elevene på plass ved pultene sine. Josephine (6) er sprekkeferdig av historier og betraktninger etter en lang sommerferie. De kommer sprettende som små lamun-

ger, vanskelige å fange.

– Du må huske å rette opp hånden, minner lærer Janne henne på.

Josephine summer seg, rekker opp hånda og får et nikk som svar.

– Nei, nå har jeg glemt hva jeg skulle si.

På rekka bak sitter Anna Karina og Petter, begge 14 år, og er tålmodige. De går i henholdsvis niende og tiende klasse. Det er Anna Karinas tur til å fortelle:

– Det går bra med Anton og Gucci, de ble ikke sendt av gårde. De er på sin egen øy.

Familien hennes har mange villsau på både denne og andre øyer. Noen blir sendt til slakteriet. Men Anton og Gucci har snublet i føttene til Anna Karina siden de var lam, og de er like fredet som naturreservatet de vandrer rundt i.

I dag blir det både vafler, peppermynnte-te, ut til skolens gapahuk og arbeid med en skoleavis.

Har egen lærer

For det meste er de tre elevene sammen. I delte timer har Josephine egen lærer i eget klasserom.

– Den yngste eleven kan ikke følge med i teorien. I noen av fagene er tema felles. Da snakker vi sammen om det, før de deler seg. Så går vi rundt og følger opp den enkelte, forklarer Janne.

I tillegg kommer en lærer reisende for å undervise i matematikk. Lærertettheten er altså høy.

I 20 år drev et lærerpar skolen på øya, med tilhørende skolekorps. Etter at de takket for seg, ble korpset lagt ned og en rekke lærere har prøvd lykken. Noen har blitt bare noen måneder.

Til første skoledag har Ronja med et bli kjent-

Anna Karina (14) har to år igjen på Sørburøy skole, Petter (14) ett. Planen er å flytte til Frøya for å bo på hybel og gå videregående. Josephine (6) har en yngre søster som blir skolelev neste år.

spill hun har laget. Terningen kastes, og brikkene flyttes til et nytt spørsmål.

– Hva er ditt mål i livet? leser hun opp før hun svarer:

– Det er å gjøre nye ting og leve eventyr.

Josephine får spørsmålet «Hva er viktig for at du skal ha det bra på skolen?»

– Jeg synes ikke det er så gøy, for jeg har ikke så mange å leke med. Jeg får ikke lov til å komme inn i ballbingen av Petter og Anna Karina, sier hun.

Fra ti til tre elever

Men forbedringer er på vei. Hun har en yngre søster som begynner neste år, og hun er blitt lovet trampoline på skolen.

Om to år har både Anna Karina og Petter gått ut av skolen. De vil flytte til Frøya og bo på hybel når de begynner på videregående.

– Skolen hadde ti elever da jeg begynte. Når Anna Karina og jeg drar, blir det ikke mange igjen. Jeg tror ikke det vil være skole her lenge, sier Petter.

De to har vært venner siden barnehagen, som er lagt ned. Storebroren til Petter bor på øya sammen med samboeren. De har eget hus og fiskebåt. Også faren er fisker.

– Det er liten sjans for at jeg gjør det samme. Det er ganske koselig her, og jeg kjeder meg aldri. Men det er ikke så mye som skjer her, sier han.

– Utrolig snille

Etter skoledagen går elevene ned til kai. Ett av dagens høydepunkter er når hurtigbåten legger til kai. Folk går av og på, og øyfolk stimler til for å snakke. På den lokale butikken, med post og et slags bibliotek, finner vi Susann Johansen, mor til Petter.

– Jeg har hatt barn på den skolen sammenhengende i 25 år, og siste går ut nå snart, sier hun og nikker mot yngstemann.

Hun minnes da hun selv var skoleelev og bodde på internat på Frøya: – Det er utrolig at kommunen er så snille at skolen får være her, sier hun.

En tilhenger med en splitter ny vaskemaskin heises til kai.

Det er bare noen uker siden flyttelasset til Ronja Constance Ellingsen ble heist samme veien. Tilhengeren ble festet til en firehjuling og kjørt opp den smale grusveien til huset hun leier.

I stua henger bilder av Bob Dylan og egenprodusert kunst fra den praktiske mastergraden i kunst og håndverk: et fotografi av en rusten industribygning med broderier på.

– Jeg er veldig opptatt av at elevene kan få estetiske læringsopplevelser, og at de skal få brukt kroppen sin i undervisningen, sier Ronja.

Masteroppgaven hennes handlet om «urban exploration»; å utforske forlatte steder og hus. Det er få urbane ting å utforske på Sørburøy, men desto mer skjærgård. Øya ligger i Froan naturreservat, som med over 400 kvadratkilometer er det største i havområdet i Norge.

Når arbeidsdagen er over, blir stillheten alt-

omfattende. Unntakene er når høststormene står på som verst, når fuglene hekker om våren, eller sauene breker ved husveggen. Eller når Bob Dylan synger fra LP-spillere om den foranderlige vinden.

Ronja ønsker å bo og jobbe på Sørburøy i to år før hun tar en ny vurdering. Kanskje hun også kjøper et hus og blir værende, undrer hun.

– Man kan være mer ensom i en stor by enn på en liten øy. Jeg koser meg masse og synes dette er kjempeartig. Jeg tror det kommende året blir veldig fint, sier hun og legger til:

– Til helga skal jeg ha innflyttingsfest. Jeg har invitert alle som bor på øya.

INDIA

Skolen til Savita har 61 000 elever

Å drive verdens største skole krever kart, disiplin og sikkerhetsrutiner.

Tekst: Deepak Parvatiyar **Foto:** Manish Mahajan

INDIA: – Jeg elsker å undervise og bryr meg genuint om alle elevene, sier Savita Mall (44). Hun kommer fra morgensamling med hundrevis av elever på rekke i skoleuniformer.

I mer enn tjue år har Savita jobbet som lærer, de siste åtte årene her på City Montessori School (CMS) i byen Lucknow. Ifølge Guinness World Records er dette verdens største skole, med over 61.000 elever, fordelt på 21 campuser. 98,33 prosent av elevene fullfører og består, ifølge skolen.

Til Savitas campus Kanpur Road hører 8000 elever, fra barnehage til 12. trinn, og rundt 350 ansatte. Selv underviser hun i engelsk på 8. trinn, i to klasser med 45 elever i hver. Hun er også trinnkoordinator med ansvar for i alt 707 elever, i 16 klasser. Det betyr at hun veileder kolleger, koordinerer dialog med foresatte og har ansvar for sikkerhetsdriller og logistikk: – Skolen skal være det tryggeste stedet for elevene bortsett

fra hjemmene deres, sier Savita.

Skolen har eget sikkerhets- og trafikkstyringspersonell. Skilt og rutekart viser inn- og utganger klassene skal bruke. Timeplanene er utformet slik at trengsel unngås.

Her er store leke- og uteområder, laboratorier, musikk- og kunststudioer, medisinske fasiliteter, kantiner og bibliotek.

Men det er overraskende stille. Savita insisterer likevel på at hun bruker vel så mye tid på omsorg og kjærlighet som disiplin: – Å være lærer handler om å skape et trygt rom der elevene tør å uttrykke seg og søke støtte, sier hun.

Arbeidsdagen hennes er på 7,5 timer. I 4,5 av dem står hun i klasserommet, resten går til å rette lekser, forberede timer og til administrasjon.

– Skolen investerer mye tid og krefter i kurs, webinarer og seminarer for elever og lærere, sier Savita.

Elevene får også lærerbesøk hjemme én-to ganger i året. Skolen får da en besøksrapport.

– Når jeg føler at jeg virker positivt på elevenes liv, inspirerer til læring og er en støttende mentor, gir det meg glede, sier Savita.

– Læreryrket er utfordrende, men utrolig givende.

Savita Mall er lærer ved City Montessori School. Ifølge Guinness World Records er det verdens største skole.

UKRAINA

Nataliia underviser online på fjerde året

Først kom pandemien, så russerne. Nataliia Dembrovska (38) fortsetter å undervise elevene – på flukt fra krigen.

Tekst: Ole Dag Kvamme

UKRAINA: Noen timer med bil sørover fra hovedstaden Kyiv ligger en landsby med gamle hus, litt inn til venstre, skjult i en skog, forbi en jernbaneovergang, med lange sletter på alle kanter.

Her havnet Nataliia Dembrovska og mannen Pavlo. Herfra underviser hun sine gamle elever som fortsatt bor i krigssonen hun flyktet fra i byen Kherson ved Svartehavet. Av hensyn til sikkerheten deres oppgir ikke Utdanning navn og nøyaktig sted for landsbyen de bor i.

Det er onsdag formiddag. Hun setter seg inn i en bil. Hun skal besøke gamle venner i Kherson. Hun trøster journalisten som er med.

– Har du hørt eksplosjoner før? Du blir kanskje redd. Men du er sammen med oss, det går bra, sier Nataliia.

Pavlo har tatt fri for å følge med. De skal ikke til sitt eget hus. I stedet skal de bo hos venner med kjeller. Der sover de trygt om natta hvis bombene faller.

Da krigen kom

Torsdag 24. februar 2022 ble Pavlo vekket av en telefon klokken 4 om morgenen. Han dro til kassernen ved flyplassen i Kherson, hvor han jobbet.

Nataliia og sønnen Vlad ble hjemme hele dagen.

– Vi så røykskyene. Jeg ringte Pavlo. Han sa alt ville bli ok.

Så hun ble. Hun trodde på mannen og soldatene, og en rask suksess. I stedet ble basen evakuert. Russerne okkuperte byen fra februar til de ble jaget ut i november 2022.

En uutholdelig vår

Framme i Kherson parkerer vi bilen utenfor hos vennene deres, et lærerpar som ble værende. For Nataliia ble det uutholdelig den våren 2022.

– I begynnelsen kunne vi bevege oss litt. Så kom alle sjekkpunktene. Snart var vi i praksis innelåst. To 22 år gamle gutter ble skutt og drept langs veien. Jeg hadde hatt dem på skolen. Jeg var skrekkslagen.

Tre måneder senere flyktet hun og sønnen.

– Huset ristet. Vlad så på meg. Jeg sa: «Ok, vi drar».

På vei gjennom ingenmannsland hørte hun granatene fra begge sider. Heldigvis kjørte bussjåføren bare videre. I leiligheten til en venn møtte hun Pavlo igjen. Da hadde hun ikke sett ham på tre måneder. Siden flyttet de fra sted til sted.

– Jeg vet ikke hvor mange steder jeg har bodd de siste to årene, da må jeg telle etter.

Sønnen tok opp maskinistutdanningen fra Kherson og dro til Polen. Nå er han i Canada.

Lønna til Nataliia fortsatte å komme, selv om skolen var stengt. Da skoleåret startet etter en

KUNNSKAP I KRIG

- Ifølge en ny rapport fra FN-fondet Education Cannot Wait (ECW) har antallet barn som lever i en nødsituasjon, og som har behov for utdanningsbistand, tredoblet seg på bare åtte år, til 200 millioner.
- Etter at krigen i Ukraina brøt ut i uten tilgang til jevnlig skolegang. 5,3 millioner barn har mistet viktig undervisning.
- Nesten 3.800 ukrainske skoler er blitt bombet i ruiner eller har fått store skader.
- Mellom 2015 og 2019 var det mer enn 11.000 angrep på utdanningsinstitusjoner i over 93 ulike land i verden.
- Skoler er blitt bombet og brent, og mer enn 22.000 lærere og studenter har blitt bortført, drept, skadet eller vilkårlig arrestert.

Kilde: Unicef og FN-sambandet

ekstra lang sommerferie i 2022, var hun i Lutsk, nordvest i Ukraina. Herfra tok Nataliia opp undervisningen digitalt. Rektorer i flere skoler i de okkuperte områdene rundt Kherson bestemte seg for å samarbeide om å tilby online undervisning, uten å involvere den russiske okkupasjonsmakten. Nataliia hadde opptil 40 elever i klassen.

– Det var knallhardt. Jeg hadde 29 undervisningstimer i uka. Om kveldene forberedte jeg neste dag. De yngste klarer jo bare rundt 25 minutter med undervisning, de eldre tåler 45 minutter. Men så lager jeg også mange oppgaver, som de løser selv.

Som kontaktlærer hadde hun et lite lønnstillegg. Hun tjente rundt 13.000 hryvnia i måneden. Det er rundt 3800 kroner.

I november 2022 ble russerne jaget ut av Kherson, men fra andre siden av elva Dnipro fortsetter

de å bombe byen. Fra skoleåret høsten 2023 ble det likevel enklere å organisere undervisningen. Nataliia kom til landsbyen hun nå bor i og har fortsatt jobben. Det siste året hadde hun 22 undervisningstimer i uka, og hun har klart å organisere kveldene fri, forteller Nataliia.

– Noen elever bor fortsatt hjemme. Andre er spredt over hele Ukraina, og noen er i utlandet. Det går ganske bra. Barna vet hva de skal gjøre, de kan dette. I går hadde jeg fem klasses timer. Oppmøtet varierer med sikkerheten i området de er i.

Med færre timer er månedslønnen nede i 10.000 hryvnia, eller litt under 3000 kroner med dagens kurs.

Tilbake i skolebygget

Neste dag besøker Nataliia skolen hun jobber for, bygget i alle fall. Hun hilser på sjefen sin.

Rektor Anatolii Lutsenko sier han har gått på kontoret sitt hver dag gjennom krigen. Skolevinduene er dekket med plater. En Iskander-rakett slo ned to uker tidligere noen meter unna. Nataliia viser frem klasserommet sitt. Det står 8 A på døra.

– Det skulle stått 10 A nå, sier hun, og ser på tavla, pultene, og ut mot Kherson.

Da går alarmen igjen. Hun trekker ned i vestibyen. Alle står med telefoner i hånda. Alle ringer sine kjære i slike øyeblikk. Så går faren over.

Om kvelden drikker Nataliia vin, lager god mat og snakker om tiden før krigen.

– Da var vi lykkelige nok. Alt du var glad i, kunne jeg ha i to poser, og det som betyr aller meste, kunne jeg holde i hånda. Nå ser jeg at vi var lykkelige nok. Det gjorde jeg ikke da, sier Nataliia Dembrovska.

Silje tok imot 50 elevar frå Ukraina hausten 2022

– Uansett kva elevane har opplevd før i livet, har dei iallfall hatt det trygt og godt her i Engerdal, seier Silje Skogheim Lillestu.

Tekst og foto: Silje Pileberg

ENGERDAL: Ingen norske skular har ein større del ukrainske elevar enn Engerdal barne- og ungdomsskule, viser tal frå Utdanningsdirektoratet. – Det er vanskeleg å undervise når du ikkje har eit felles språk. Berre å forklare noko så enkelt som «sisten» er kjempevanskeleg. Og når stadig nye elevar startar, endrar dynamikken seg heile tida i klasserommet, seier Silje Skogheim Lillestu.

Tidleg i 2022 opna Engerdal kommune, nord i Østerdalen, opp igjen eit flyktningmottak som hadde vore stengt. Det vesle samfunnet vart brått fylt av ukrainske flyktningar.

Saman med to lærarkollegaer fekk Silje Skogheim Lillestu ansvaret for å ta imot barna og ungdomane og gje dei ei første innføring i norsk språk, før dei skulle vidare til andre kommunar.

Ho hadde jobba med minoritetsspråklege før,

men ikkje i ein slik skala. Hausten 2022 var det over 50 elevar.

Ein regntung dag den hausten skulle ho lære elevane BlimE-dansen. Men då dei skulle danse, var det berre éin eller to som reiste seg. Til slutt stod ho der og dansa heilt aleine.

– Eg følte at eg ikkje fekk til jobben min. Men eg er sta som eit esel og sa til meg sjølv at eg skulle klare dette, minnest ho.

Dei to lærarane ho samarbeida med, opplevde også at ting butta. Men seinhaustes fekk kollega Mats Lund ein idé: Kva med å starte eit åtte vekers undervisningsopplegg, med eit nytt tema kvar veke? Ei veke kunne dei lære om mat, ei anna om skulekvardagen. Slik ville alle lære noko nytt. Blei nokon verande lenger enn åtte veker, kunne dei få meir avanserte oppgåver når opplegget starta på nytt. Etter kvart ville desse også kunne hospitere i norske klasser.

– Vi driv framleis undervisinga på den måten. Det har fungert kjempebra, seier ho.

Silje Skogheim Lillestu står fremst i rommet. Ho ler og tøysar, kastar inn ei ukrainsk gløse her og der, og brukar namna til elevane hyppig. Ho startar alle undervisningsveker med å skrive vekas ord på tavla. Elevane fyller ut orda i hefta sine. Gjennom veka har dei ulike øvingar, og også

diktat. På fredagen er det glosetest: Ingen får karakter, men 1.-, 2.- og 3.-plassane blir kåra og medaljar delte ut. Alt med humor og humor.

Sidan det den siste tida har kome færre minoritetslevar i dei øvste alderstrinna, er elevane i dag fordelte på tre grupper i staden for to. Då blir aldersspennet mindre, og det er enklare å drive undervising, ifølgje Lillestu.

– Snakkar du med elevane om det dei har opplevd før dei kom til Noreg?

– Eg opplever at det er utanfor mi rolle å spørje, men det hender at dei fortel. Éin hadde flykta med foreldra sine i bil medan bombene small bak dei. Slikt gjer jo inntrykk.

Gjennom sosiale medium får ho ofte meldingar frå tidlegare elevar. Og då ho nyleg var på fotballkamp i ein nabokommune – Lillestu er nemleg trenar på fritida – kom ein tidlegare elev dit for å helse på henne.

Han hadde med ein pepperkake-liknande kjeks som var innpakka i cellofan. På kjeksen var det ingravert norske og ukrainske motiv. «Til Norge, fra byen Odesa», stod det.

– Når eg opplever slikt, blir eg rørt. Då kjennest det som om eg har nådd målet mitt: At uansett kva elevane har opplevd før i livet, har dei iallfall hatt det trygt og godt her i Engerdal, seier Silje.

ISRAEL

Meir viste frem Gazas ofre. Da mistet han jobben.

Den israelske læreren Meir Baruchin (63) er blitt fengslet og fratatt jobben for sin kritikk mot krigføringen i Gaza. Ett år senere er han tilbake i jobb og nekter å gi opp kampen.

Tekst: Bjørn Asle Grimstad

ISRAEL: 19. oktober 2023 banket det på hjemme hos Meir Baruchin. En mann ga ham et brev. Etter 17 år som historie- og samfunns-lærer ved en videregående skole i Petah Tikva, i utkanten av Tel Aviv, var Baruchin sagt opp.

Til brevet var det lagt ved kopier av flere av hans innlegg på Facebook; de fleste om personer drept i Gaza.

Noen dager etter trakk utdanningsdepartementet tilbake lærerlisensen hans. Kommunens høring dagen før hadde ikke gått hans vei.

Menneskeliggjør palestinerne

I årevis har Meir Baruchin så godt som daglig postet innlegg som viser urett mot palestinere:

– For de fleste jøder i Israel er palestinere et vagt bilde, uten navn, ansikt, familie, planer for livet. Ingenting. Sier du palestiner, tenker de «terrorist». Jeg prøver å menneskeliggjøre palestinerne, sier han og legger til: – Kanskje en dag vil israelere snakke med palestinere.

Etter terroraksjonen til Hamas og andre grupper 7. oktober i fjor, der 1200 personer ble drept og rundt 250 kidnappet, skalv Israel av frykt og sinne. På sin Facebook-side viste Baruchin noen av de mange ofrene fra palestinsk side: – Det likte de ikke, sier han.

Tre uker etter oppsigelsen ringte politiet, varslet av kommunen. Anklagene var at Baruchin planla forræderi mot staten Israel og forstyrret offentlig orden. Politiet ransaket leiligheten hans, før de satte ham i varetekt i fengsel. Han satt isolert i fem dager før han slapp ut.

Med hjelp fra en advokat saksøkte Baruchin kommunen og utdanningsdepartementet for å få jobben tilbake. I januar vedtok en domstol at han skulle tilbake til jobben til saken var behandlet. På jobb møtte han et tomt klasserom og i gangen noen titalls elever – ikke hans egne – som skrålte.

– De ropte skjellsord, spyttet, truet med å drepe meg og barna mine, sier han.

Dette varte i fem dager. Da saken kom opp til behandling, fikk han ikke lenger møte fysisk i klasserommet. Elevene trengte undervisning, så han snakket inn i et kamera på en annen skole, slik at timene senere kunne vises på storskjerm for elevene.

Under rettshøringen vitnet ni personer til fordel for Baruchin; flere rektorer, elever og profesorer. I april avgjorde retten at han fikk jobben tilbake og en betydelig økonomisk oppreisning.

Kommunen anket, men i juni ble anken avvist av rettsapparatet. Han hadde fått tilbake jobben og lærertittelen.

– Redde kollegaer

– Jeg er ikke den første læreren som har blitt arrestert, og det blir flere, sier han.

– Israel som et kollektivt samfunn er mellom det psykologene ville kalt psykose og nevrose. Viser noen den minste sentimentalitet for uskyldige personer i Gaza, blir de politisk forfulgt og hengt ut offentlig, sier han.

Et eksempel er rektoren Yael Ayalon. Hun delte en artikkel fra avisa Haaretz om at media ikke skrev nok om lidelsene i Gaza. Hun ble sagt opp, men fikk etter en rettsak jobben tilbake.

Ifølge Baruchin irettesettes lærere av både rektor, elever og foreldre for å oppfordre elevene til å hente informasjon om krigen fra flere kilder.

– Det siste året har jeg fått mer enn tusen tilbakemeldinger fra kollegaer som støtter meg.

Men de har en datter som skal gifte seg, de skal pusse opp, de betaler ned huset. Du har ingen anelse om hvor redde de er, sier han.

På Gaza er alle skoler stengt etter ett år med krig. Ifølge FN står rundt 625.000 palestinske

Foto: Tom Rune Orset / TV2

Fotomontasje: Adobe stock/Facebook/Kristin Slotterøy

«De eksisterer ikke lenger», skriver læreren Meir Baruchin under bildene av drepte palestinere.

barn uten skolegang, inkludert 45.000 seksåringer som skulle startet denne høsten.

Skoler blir bombet

Ifølge OCHA, FNs koordinering av humanitær innsats, har 477 av totalt 564 skoler i Gaza blitt truffet direkte av bomber, eller blitt skadet. Det utgjør 85 prosent. Alle de 12 universitetene på Gaza er bombet, slik at 88.000 studenter ikke får fortsette studiene.

Over 41.000 palestinere har det siste året blitt drept i Israels krigføring på Gaza. OCHA oppgir i september at blant disse var nær 10.000 elever, og over 400 lærere.

FRA

Å utvise
elever kan være
direkte farlig.

Cédric Maurin

Cédric slåss for ytrings- frihet i franske klasserom

I 2015 overlevde Cédric Maurin (35) et av Frankrikes verste terrorangrep. Nå er det hans jobb å ta de vanskelige diskusjonene i klasserommet.

Tekst og foto: Rakel Benon

FRANKRIKE: – Hvis blasfemi i det hele tatt skal finnes i hodet ditt, må du nødvendigvis være troende selv, sier lærer og doktorgradstudent Cédric Maurin (35).

For ni år siden opplevde han sitt livs største mareritt. 13. november 2015 var han på konsert med bandet Eagles of Death Metal i den populære konsertsalen Bataclan i Paris. Han vurderte om han skulle ta seg en øl eller gå frem til scenen da skuddsalver fra automatvåpen begynte å drønne. Den natten tok islamistiske terrorister livet av 130 mennesker, og flere hundre ble såret.

For mange av de overlevende, også Cédric, har det vært vanskelig å leve videre. Han har slitt med hukommelsestap, søvnforstyrrelser og dårlig konsentrasjon. Det ble mange sykemeldinger. Den lengste varte i to år. Men han hadde hele tiden et klart mål: – For meg var det livsviktig å komme tilbake i lærerjobben.

Nå jobber han i halv stilling og tar samtidig en doktorgrad i historie på Sorbonne-universitetet i Paris. Skolen han jobber ved, er en kombinert ungdomsskole og videregående skole.

35-åringen underviser i historie, geografi og faget «etikk og samfunn», der tema som ytringsfrihet og særfransk sekularisme står på pensum.

Han underviser dermed i de samme fagene som Samuel Paty, som ble drept med kniv i 2020. Akkurat som Paty har Cédric mange ganger vist frem karikaturene av profeten Muhammed i timene sine.

– Når det gjelder ytringsfrihet, må vi ikke vike en tomme og aldri gi opp. Som Paty og mange andre har jeg også vist elevene mine den kontroversielle Charlie Hebdo-tegningen av Muhammed med en stjerne i anus, forteller Cédric.

Denne tegningen er fra en 2012-utgave av satiremagasinet Charlie Hebdo. Karikaturene var årsaken til at redaksjonen ble utsatt for et terror-

angrep tre år senere, der 12 mennesker ble drept og 11 såret. Etter angrepet ble tegningen Cédric beskriver, tatt med i det franske utdanningsdepartementets forslag til undervisningsmateriale for å illustrere og utveksle tanker i klasserommene om ytringsfrihet, blasfemi og sekularisme.

Cédric trekker de historiske linjene. På 1800-tallet ble de store politiske ideene innført i det franske samfunnet. Denne perioden er begynnelsen på demokrati, trosfrihet, likestilling, vitenskapelig rasjonalitet og ytringsfrihet. Den franske sekularismen, *la laïcité*, handler om et skille mellom stat og religion. Den er knyttet til arven fra opplysningstiden og den franske revolusjonen.

– Sekularisme i den offentlige skolen betyr at vi ønsker alle velkommen, uansett hva de tror eller ikke tror på, sier læreren.

Sviket mot Samuel Paty

Da Samuel Paty tok opp disse temaene i timene sine, viste han elevene den nevnte nakentegningen av Muhammed. I forkant hadde elevene som ikke ville se den, fått lov til å forlate klasserommet. Alle ble imidlertid sittende.

En av elevene var ikke til stede. Hun var utvist. For å slippe å fortelle dette hjemme sa hun i stedet til foreldrene at Paty hadde sendt alle de muslimske elevene på gangen. Faren reagerte sterkt, blant annet på sosiale medier.

Slik startet ryktene om at Paty var rasist. På Twitter ble det oppfordret til vold mot historielæreren. Selv om rektor varslet til etterretningsvesenet, politiet og ordføreren i kommunen Conflans-Sainte-Honorine, skjedde ingenting.

Samuel Paty var sjanseløs da 18 år gamle Abdoullakh Anzorov angrep ham med kniv på åpen gate. Fem elever, 14- og 15-åringer den gangen, hadde fått penger for å vise ham hvem Paty var. Gjerningsmannen ble skutt og drept av politiet

kort tid etter angrepet. I 2023 ble de andre ungdommene dømt i en fransk ungdomsdomstol.

Lære å lytte til motstemmer

Cédric mener vi må lære mer av hendelsene som har rammet Frankrike de siste ti årene. Han mener noe av problemet er at lærerne i altfor stor grad blir stående alene. De opplever ikke støtte i systemet, enten det dreier seg om trusler og vold, eller når de må sanksjonere elever.

– Å utvise elever kan være direkte farlig. Du må være årvåken, særlig hvis det er elever som det mistenkes at kan utgjøre fare.

Selv forsøker han å bringe videre mye av det Samuel Paty også sto for.

– Om jeg kan gi elevene et kritisk begrepsapparat og få dem til å lytte til en motstemme og tenke litt, er det et skritt på veien, sier Cédric Maurin.

KONTROVERSIELLE TEMA I KLASSEROMMET

- Akademisk frihet betyr at lærere skal kunne undervise i sitt fag og aktuelle samfunnsspørsmål uten sensur og kontroll, og uten frykt for represalier.
- I en undersøkelse Utdanningsnytt gjorde i 2020 svarte nesten halvparten av norske lærere at de synes det er krevende å undervise i temaer som kan virke støtende på elever.
- Én av fire sier at de flere ganger har unngått slike temaer i undervisningen.
- På spørsmål om hvilke temaer det gjaldt, er religion, seksualitet, selvmord og islam stikkordene som oftest blir nevnt.

KURIESENTERET

Blodgivere

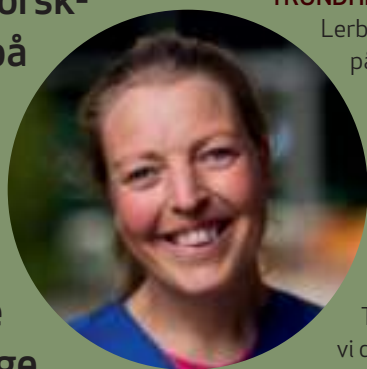

For Ingvilds elever er skolen et avbrekk

Lærer Ingvild Prytz tar med elevene på rumpetrolljakt ved St. Olavs hospital.

– Egentlig er jeg norsk-lærer, men her på sykehuskolen må man gjøre ting man ikke kan, sier Ingvild Prytz Lerberg der hun ligger på kne og prøver å fange rumpetroll med håv.

Tekst: Kari Oliv Vedvik Foto: Ole Martin Wold

TRONDHEIM: Lærer Ingvild Prytz Lerberg har blå kittel og bukse på. Buksa har hun dratt opp til knærne i sommervarmen. Rett ved parken der dammen med rumpetroll er, ligger et stort sykehuskompleks.

– Disse klærne ble innført da pandemien kom. Tidligere gikk vi i sivilt, og vi diskuterer stadig om vi ikke skal gå tilbake til det. Elevene våre trenger ikke bli minnet på hvor de er når de er sammen med oss. Vi representerer det friske barnet og hverdagen, sier Ingvild.

Hun har jobbet ved sykehuskolen på St. Olavs hospital i 14 år, og her vil hun bli.

– Jeg har ikke så mye erfaring fra ordinær skole, men trives så godt her at jeg kunne ikke tenkt meg å prøve heller.

Denne dagen har hun en elev som stort sett kommer hver eneste onsdag etter lunsj. Om formiddagen er hun til undersøkelser og oppfølging på sykehuset. Med et drypp koblet på er åtteåringen Ida på skolen. Stativet med poser og rullestolen blir med på utflukt til dammen der rumpetrollene er.

– Vi prøver å være et avbrekk fra sykdom og skade, sier Ingvild.

Med er også Cecilie Solberg Moen (11). Hun har vært innlagt på sykehus flere uker. Pappa Vegard Moen er med henne.

– Det er fint at Cecilie ikke mister undervisning, selv om hun er innlagt. Og det er fint for meg at hun har et skoletilbud også, sier han.

Hvor mange elever som er på skolen og hvilket trinn de hører til, varierer. Men de får et tilbud så fort de blir lagt inn på sykehuset, ofte allerede dagen etter. Ved skolen på St. Olav arbeider sju lærere, en musikkterapeut og rektor. Én av lærerne er Hege Kjeldstad Berg.

– Vi har ulik kompetanse, så vi spiller på hverandre for å finne opplegg til alle elevene som er innlagt, sier hun.

I opplæringsloven slås det fast at barn og unge som ligger på sykehus, har rett og plikt til opplæring. Fra 1. august ble den retten utvidet til også å gjelde søsken og barn av innlagte på sykehus.

– Vi gir opplæring til søsken og barn som må være med foresatte på behandling. Er det snakk om langvarige opphold, anbefaler vi at barna blir elever ved en grunnskole her i byen. Vi prøver alt vi kan for å gi tilbud til alle som har rett til

opplæring, sier rektor Jan Tingstad.

Lærerne som jobber ved sykehuskolen, snakker sammen hvis en av elevene går bort.

– Man blir aldri vant til det, men vi er flinke til å støtte hverandre. Vi får også ettersamtaler når slike ting skjer. Vi kommer ofte tett innpå hele familier, og det kan være tøffe tak underveis, sier lærer Ove Hellansjø.

Skolen skal kunne gi elevene opplæring i alle fag fra 1. klasse til og med videregående skole. De fleste kommer til skolens lokaler på sykehuset når de skal ha undervisning. Men om eleven ikke er i form, kommer lærerne til rommet deres.

– Selv om eleven bare klarer ti minutter undervisning, kan det å få undervisning fra en lærer alene tilsvare mye mer. I vanlig skole er det sjelden du har læreren alene., sier Ove.

I dammen i parken finner de en fin klase med

froskeegg. De forsøker med list og lempe å fange de lynhurtige rumpetrollene. To av sykehusets klovner har også meldt seg på i jakten. Til slutt får de to stykker i bollen som de tar med seg tilbake til klasserommet.

– Alle skoler burde ha litt klovnekompetanse, sier Ingvild og ler.

Inne skal de jobbe videre med rumpetrollprosjektet. Det blir tverrfaglig, med både matematikk, norsk, naturfag og forming. Elevene må løse matteoppgaver for å kunne fargelegge riktig. De snakker om eggene og rumpetrollene i bollen mens musikkterapeut Rønnaug Tingelstad spiller opp en froskesang. Klovnene synger med.

Ingvild Prytz Lerberg har selv to barn.

– Det blir veldig nært når barn har det vondt, men vi er med å gjøre dagene deres bedre, sier hun.

Håper å være et forbilde

Herman Falang (19) tror all oppmerksomheten han får for høyden sin kan brukes som en fordel i læreryrket.

Tekst: Silje Vemøy Foto: Joakim S. Enger

LIER: – Jeg har vært i de fleste klasserommene her før. Jeg fikk alltid sitte foran, men så sa jeg ifra om at jeg ikke trenger det hver gang. Det kan jo være litt kleint. Jeg ser jo fint også fra andre eller tredje rad.

Bakerste rad funket likevel aldri for Herman. For mange rygger kom i veien. Han er glad for at lærerne på Høvik skole i Lier ved Drammen la til rette for ham på noen måter.

– Jeg fikk velge skap først, i passende høyde og hadde også dobbelt sett bøker, så jeg slapp tung ryggsekk på veien hjem.

I tillegg ble han kjørt oftere enn andre på turer, eller til og fra skolen. Bortsett fra det føler ikke Falang at han er spesielt annerledes.

– Noen ting har jeg valgt å ikke være med på, som fotball, men jeg har alltid blitt invitert med. Jeg er veldig takknemlig for at det har gått så fint.

Herman gikk 1.-10. trinn på Høvik skole. Så flyttet han over gårdsplassen til St. Hallvard videregående. Fra skoletiden husker han best lærerne.

– Særlig en matematikklærer i videregående. Hun ble en slags bestemor for klassen. Hun viste ekstra omsorg, strøyk oss på ryggen eller hadde med godsaker. Jeg glemmer aldri henne.

Gode lærere gjorde at skolegangen føltes trygg. I dag er Herman 19 år og tilbake på skoleområdet for å mimre. Selv om de fleste minnene er gode, husker han også kjipe stunder fra det å være kortvokst i skolegården.

– Som barneskoleelev fikk jeg noen kommentarer. Barn har ikke noe filter, ikke sant. Det husker jeg var veldig kjipt ganske lenge, men så bare lærte jeg meg å leve med det, på en måte.

Motet fant han hos støttende foreldre og gode kompiser: – Jeg skjønte etter hvert at det bare var å fortsette å være seg selv og ikke la det stoppe meg.

Han husker klassemiljøet som varmt og trygt.

– Det gjorde nok at læringen ble bedre. Det har

jeg lyst til å få til også, som lærer.: At man klarer å skape et miljø der elevene synes det er behagelig å være i klassen. At det er OK å si noe feil.

Forberedt på reaksjoner

Herman Falang var glad i lærerne sine, og han er opptatt av å snakke opp læreryrket. Aller mest fordi han nå skal bli lærer selv.

– Når fant du ut at du hadde lyst til å bli lærer?

– Jeg vet ikke akkurat når, men jeg ble nok veldig påvirket av lærerne rundt meg. Det ser veldig morsomt ut å undervise. Jeg har alltid likt å stå på scenen, og dette blir jo litt av det samme.

Han har imidlertid merket seg at antall søkere til lærerstudiene stuper. Men Herman lar seg ikke skremme av overskriftene om en tøff og krevende hverdag. Han legger heller ikke skjul på at det hadde vært fint å få jobb på gamleskolen.

– Jeg har oppriktig troen på at det kommer til å gå veldig bra uansett. Så får vi se, da.

På lærerstudiet har han blant annet valgt spansk og engelsk. Etter hvert skal han undervise elever fra ungdomsskolen og oppover. Han forventer mye prøving og feiling i starten.

I høst skal han ut i praksis for første gang. Da kan han få elever i alle aldre. Han er også forberedt på reaksjoner på at han er kun 1,30 meter høy.

– Jeg er flink til å ikke ta meg nær av ting. Mange mener det ikke vondt. Jeg vil heller svare de som lurur, ordentlig. Viser at man kan være litt annerledes og jobbe som lærer.

Herman er likevel spent på om han klarer å håndtere kaos i klassen: – Det kan jo være noen tenker: Hva skal han gjøre hvis vi ikke sitter stille? Da prøver jeg å tenke at det er ikke sikkert man hadde klart det om man var 1,90 heller, smiler han.

– Fint å være et forbilde

Inne på St. Hallvard videregående har Herman sneket seg inn i ett av sine gamle klasserom.

– Kjenner du noen andre kortvokste lærere?

– Jeg kjenner mange kortvokste, men ingen lærere. Kanskje noen av dem vil bli det. Så slenger flere seg på kanskje, både kortvokste og andre som kanskje har noen annerledesheter. Det hadde jo vært fint å være et forbilde, sånn sett.

Han er blitt vant til at mange stirrer på ham. I skolen håper han oppmerksomheten kan brukes til hans fordel.

– Gjør man noe bra med den, er det jo supert. Jeg kan bruke den til å få kontakt, bli godt kjent og skape en god lærer-elev-relasjon. Det er jo mennesker man har med å gjøre i skolen, det må man aldri glemme.

En podkast fra
UTDANNINGSNYTT

Hør på podkasten om Herman her

Jeg har alltid likt å
stå på scenen, og
dette blir jo litt av
det samme.

Herman Falang, lærerstudent

I høst skal Herman Falang ut
i praksis for første gang. Da kan han få
elever i alle aldre. Han er forberedt
på reaksjoner på høyden sin.

Gategutten som ble barnehagelærer

Francisco drømte om ett måltid hver dag. Nå er han barnehagelærer og har startet skole i Mosambik med studievenner.

Tekst og foto: Kari Oliv Vedvik

Skolen som Francisco Mahanuque har bygget opp, har langt flere fasiliteter enn hva som er vanlig ved de andre lokale skolene, som dusjanlegget i bakgrunnen.

Jeg sa jeg var foreldreløs, fordi jeg ikke ville hjem igjen.

Francisco Mahanuque, barnehagelærer

MOSAMBIK: – Familien min var så fattige at hvis vi fikk ett måltid om dagen, var vi fornøyde, sier Francisco Mahanuque (43).

– Jeg ble sendt på gata for å selge peanøtter da jeg var sju år. Ofte tok de større guttene både peanøttene og pengene jeg hadde tjent. Da kunne faren min bli så sint at han slo meg.

Til slutt orket ikke Francisco å bo hjemme lenger. Som sjuåring flytta han ut på gata i hovedstaden Maputo. De eldre guttene der ga ham en viss beskyttelse mot at han plukket sigarettneiper til dem.

– Vi lette etter mat i søpla og stjal ting. Ofte ble vi syke. Men på gata, med de andre barna, kunne jeg leke litt. Det var det aldri anledning til da jeg bodde hjemme, forteller Francisco.

Ekstrem fattigdom

Mosambik, som ligger sørøst i Afrika, er et av verdens fattigste land. Om lag halvparten av innbyggerne lever i ekstrem fattigdom, og mange dør tidlig. Bare seks av ti personer over 15 år kan lese og skrive, viser tall fra FN. Flere faktorer, blant annet aids, har ført til at gjennomsnittsalderen i befolkningen er cirka 17 år, ifølge Store norske leksikon. Til sammenligning er den 41 år i Norge.

Siden 1990-tallet har imidlertid landet opplevd stor økonomisk vekst og en stor utvikling innen utdanning og helse. Det har blitt færre fattige, men også større sosioøkonomiske ulikheter.

Landets myndigheter har iverksatt flere tiltak for å øke innrulleringen i skolen. I dag har alle barn i landet rett til skolegang, men fortsatt står 2,4 millioner barn utenfor skolesystemet på grunn av lang skolevei og dårlig råd. Skal man gå på skolen, må man betale for uniform og utstyr selv.

Francisco var heldig. En vinterdag da han sto og gråt på gata, kald og lei, stoppet en hvit kvinne opp og forbarmet seg over ham.

– Jeg sa jeg var foreldreløs, fordi jeg ikke ville hjem igjen. Hun tok meg med til et misjonscenter, der jeg etter hvert begynte på skole. Jeg hadde gått litt på skole tidligere, men nå fikk jeg ordentlig undervisning.

Han fikk seg også en jobb i gartneriet på sentret. Der lærte han litt svensk, og det stoppet ikke der.

Fast jobb

Ved hjelp av nordmannen Arve Gunnestad skulle Francisco få mulighet til å utdanne seg til barnehagelærer og selv bli den som sørget for at

Måltidene i den skandinaviske barnehagen er laget av en kokk. Ansatte og barna inntar maten sammen, og de må spise opp det de har forsynt seg med.

andre barn fikk både mat og skolegang.

Arve Gunnestad er dosent ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). Han har viet mye av sin yrkeskarriere til å starte barnehagelærerutdanninger i utviklingsland.

For 15 år siden var han invitert til Mosambik for å bistå menigheter med å hjelpe de foreldreløse barna. Dengang fantes det ikke barnehagelærerutdanning i landet. Med Gunnestads hjelp fikk de

autorisasjon til å starte et slikt utdanningstilbud. Francisco ble en av studentene hans.

I dag er Francisco 43 år gammel, gift, med to barn. Til daglig jobber han som barnehagelærer ved den skandinaviske skolen og barnehagen i Maputo.

Nå står han ute i bakgården til den skandinaviske skolen. Rundt ham leker barna. Noen av guttene har kledd seg ut i kjoler. Det hadde ikke gått an utenfor den stengte porten.

LÆRERMANGEL

- Ifølge Unesco mangler verden 44 millioner lærere om alle barn og unge skal få grunnleggende utdanning innen 2030.
- Én av tre av disse lærerne trengs i afrikanske land sør for Sahara.
- Landene i Europa og Nord-Amerika mangler 4,8 millioner lærere. Om lag 4,5 millioner av disse trengs på grunn av frafall fra yrket.
- Norge mangler 5 400 kvalifiserte lærere i skole og barnehage.

Kilde: UNESCO, SSB

Presenninger og seil er satt opp for å skjerme for solen, sånn at barna kan leke utendørs.

Folk her er ikke slemme, men de er fattige.

Francisco Mahanuque

– Fedrene hadde blitt sinte hvis lokale barn hadde gjort det, men her inne er det ok. Jeg har jo vært i Sverige for å lære meg språket og kulturen bedre. For å kunne jobbe her må en skjønne litt av det skandinaviske, sier Francisco.

Rektor ved den skandinaviske skolen og barnehagen, Clara Björkhem, er også nøye med hvilken utdanning de ansatte har.

– De fleste av de ansatte i barnehagen har utdanning fra anerkjente universitet. Jeg ser at de har lettere for å ta til seg ulike kulturer og forstår hvorfor ting skjer, så jeg ansetter helst nye medarbeidere fra de utdanningene jeg kjenner til og som jeg vet har en kvalitet vi vil ha, sier hun.

I dag teller de totalt 21 ansatte, som inkluderer lærere i skolen, barnehagen, kokker, vaktmestere og den uniformerte vekten utenfor porten. Til sammen har de 70 barn, 25 i skolen, resten i barnehagen. Barnehagen har en svenskspråklig og en engelskspråklig avdeling. Francisco snakker begge språkene, i tillegg til shangaan og portugisisk, som er det offisielle språket i Mosambik.

Når han ikke er her, underviser han ved skolen han var med på å starte på landsbygda utenfor hovedstaden.

Skole, mat og dusj

Noen kilometer med humpete jordveier utenfor

Barna ved skolen til Francisco har fått muligheten til å tilegne seg kunnskap, som igjen kan gi dem mulighet til å komme seg ut av fattigdom.

Maputo ligger skolen Nova Esperança, Associação Francisco e Amigos. Elevene her er i alderen 4 til 14 år.

– Når de har fylt 14 år, må de gi plassen videre til noen andre. Vi tar inn fattige barn, slik at de slipper å tigge på gata, sånn som jeg gjorde, forteller Francisco.

Han ønsker å gi elevene mulighet til å komme seg ut av fattigdom slik han gjorde: Ved å utdanne seg. På skolen jobber venner av ham og tidligere studiekamerater. Han underviser selv også når han har fri fra barnehagen.

– Da jeg først startet, holdt vi til under det store treet her. Sten på sten har vi bokstavelig talt byg-

get opp dette, sier han og viser rundt.

– Vi utvider stadig, med flere klasserom og tilbud til så mange vi har råd til. Alt krever også vedlikehold. Her er det en lekkasje i taket som er provisorisk lappet. Vi har ikke penger til ytterligere utbedringer.

Bygget fungerer som mer enn en skole for mange av barna. Her kan de få seg en dusj og et varmt måltid. Det er sylimaskiner for å lappe klær, en vaskemaskin og en stabel med madrasser.

– Det hender at veien er ufremkommelige, og da kan barna overnatte. Da er alltid en av lærerne her sammen med dem.

Alt av verdi blir låst inn hver kveld. Selv utelam-

pene står bak små gitterbokser med lås.

– Folk her er ikke slemme, men de er fattige. Har man ikke mat til barna sine, tar man det man kan finne av verdi for å selge det videre, forklarer Francisco.

Selve skolen og senteret blir finansiert ved hjelp av donasjoner og innsamlede midler. I tillegg bruker Francisco penger av egen lomme.

– Jeg må også forsørge min søster. Hun er syk, og foreldrene mine er døde, forteller han.

– Men da jeg bodde på gata, lovet jeg meg selv at hvis jeg fikk anledning, skulle jeg hjelpe barn som trenger det. Det å kunne tilby fattige barn opplæring er min måte å gi tilbake på.

Lærerne i Bhutan fikk doblet lønna

Nå er lærerne i fjellandet best betalt i offentlig sektor.

Tekst og foto: Passang Norbu

BHUTAN: - Lønnsøkningen handler om mer enn pengene. Det er en anerkjennelse av vår rolle i å forme nasjonens skjebne, sier Sonam Wangchuk, lærer i videregående skole.

For fem år siden doblet regjeringen i det lille fjellandet i Himalaya lærerlønna. Lærere med opp til ti års erfaring fikk et lønnstillegg på 35 prosent, de med opptil 20 år i skolen fikk 45 prosent og de med over 20 år i læreryrket ble belønnet med 55 prosent.

Dermed ble lærere, sammen med medisinsk

personell, de best betalte i offentlig sektor. I tillegg har regjeringen økt utdanningsbudsjettene betydelig. Nå følger myndighetene en tiårig plan som skal utvikle utdanningssystemet.

- Lønnsøkningen har styrket vår følelse av verdi, slik at vi kan konsentrere oss helt om elevene og Bhutans fremtidige generasjoner, sier Tashi Dorji, som jobber i barneskolen.

Utdanning er obligatorisk, og om lag 90 prosent av barna begynner på skolen. Store avstander og isolerte fjellområder gjør det likevel vanskelig å etablere skoler. Mange barn har lang skolevei. Mangelen på utdannede lærere i disse områdene har også vært kritisk.

Flere tiltak handler derfor om å sikre skole på avsidesliggende steder. De har startet flere

skoler, også internatskoler, innført skolemåltid og etablert nye lærerutdanninger. Lønnsøkningen har også hatt en positiv effekt.

Ifølge lærerne Utdanning har snakket med blir flere værende i yrket og flere nye kommer til, særlig innen naturfag og matematikk. Bhutanske medier skriver at flere lærere nå søker seg fra private til offentlige skoler. Foreldrene melder om økt lærerengasjement.

Lærerne mener dessuten at satsingen har gjort at de bruker nye og mer innovative undervisningsmetoder:

- Lønnsøkningen inspirerer oss til å teste nye undervisningsmetoder og nye måter å jobbe på, sier høyskolelektor Kinley Wangmo.

Grammatikk vekker jubel i Roars klasse

– Det var som å kome heim. Slik skildrar norsklærer Roar Ulvestad opplevinga av å begynne i vaksenopplæringa.

Tekst og foto: Laila Borge

BERGEN: – Her blir eg gjerne arbeidslivet ut, seier Roar Ulvestad.

57-åringen snakkar varmt om fortida som ungdomsskulelærer, ved ein steinerskule og som fulltids hovudtillitsvald i Utdanningsforbundet. Men først no i vaksenopplæringa får han oppfylt dei fleste ønska han hadde då han valde å bli lærar.

Som han seier diplomatisk: Ungdomsskuleelevar har ofte eit uklårt bilete av framtida. Då er det vanskeleg å sjå nytta av sidemål og grammatikk. Vaksne derimot, har ofte eit tydeleg bilete av kven dei er og kva dei vil og veit at vaksenopplæringa er vegen til målet.

– Seier du til ein 9. klasse at det blir 14 dagar med grammatikk, merker du at dei vert triste. I

vaksenopplæringa derimot jublar dei. Grammatikken gjev dei reglar og noko handfast som kan gjere norsken lettare å forstå, seier Ulvestad.

Han synest òg det er godt å ha få klassar og berre undervise i norsk: – Det er som å kome heim.

Berre skryt frå klassen

Roar set pris på å sleppe å vere streng.

– Han svarar alltid med eit smil, seier Marzieh Jahanbani.

– Han er veldig snill og fleksibel, seier Vandana Tehalan.

– Han er open for alle spørsmål, også om sosiale forhold og om samfunnet, seier Yan Wang.

Ulvestad brukar å sleppe til samtalen, og ofte dreier dei seg om tema som barneoppdraging, kjønnsroller og arbeidsliv.

Han flaggar ikkje eige syn på fagorganisering, men blir glad når han ser at dei kjem med ryggsekkar frå Fagforbundet.

– Dei har skjönt verdien av å vere fagorganiserte, seier han.

Nesten alle deltakarane er i full jobb og har fami-

lie, men deltakinga er stort sett høg. På eitt år skal dei få like høg norskkompetanse som ein norsk-språkleg 16-åring. Målet er studiekompetanse eller godkjent høgare utdanning frå utlandet.

Toleranse og arbeidsetos

I klasserommet møtest alt frå konservative muslimar til radikale ateistar. Så ulike dei kan vere, har dei mange like erfaringar og utfordringar. Mange lurer på det same, om alt frå barneoppdraging til arbeidsliv.

Ei skriveoppgåve som slo spesielt godt an, var om takknemlegheit. Då Ulvestad las svara, fekk han òg sett sitt eige liv i perspektiv. Han oppmodar andre lærarar til å gje same oppgåve.

Han meiner at å undervise minoritetsspråklege er eit viktig samfunnsoppdrag i eit integreringsperspektiv.

– Eg er viss på at mange innvandringskritiske stemmer hadde hatt mykje å lære av både toleransen og arbeidsetoset til dei eg møter i klasserommet, avsluttar han.

– Den som ikke gjør feil, gjør ikke en dritt. Det sier jeg til elevene, humrer Asbjørn.

Asbjørn ville bli ein annleis lærar

Med lopper i blodet og lese- og skrivevanskar var ikkje skuledagane alltid så gode for Asbjørn Lura (65). 16 år gammal drøymde han likevel om å bli lærar, ein heilt annan lærar enn dei han sjølv hadde hatt.

Tekst: Guro Waksvik Foto: Marie von Krogh

STAVANGER: Mellom høvelbenkar, verktøy, sandpapir og moderne maskiner på Godalen vidaregåande skule står Asbjørn Lura. Han rekk fram ei hand, helsar og smiler: – Verkstaden er eg stolt av. Vi flytta inn rett før jul, seier han.

Skulen har dei siste åra vore rehabilitert og ombygd. Då vart klassen mellombels plassert i industrilokale på Forus.

– Fylket har investert over fire millionar kroner i maskiner. Eg håpar det gjer fleire søkjarar. Mitt mål er fulle klasser på 15 elevar, seier Lura.

65-åringen stortrivst i yrket og kan sjå tilbake på 24 år ved Godalen. Undervisninga byrjar klokka 08.10. Men Lura kjem aldri seinare enn 06.30.

– Vi er ein gjeng som møtest til kaffi, drøs og quiz. Gode kollegaer betyr mykje, seier han.

– Møt aldri nokon med knytt hand

Han byrja på barneskulen i 1966 og fortel at han var den første som vart kasta på gangen.

– Eg sleit med å lese, skrive, sitje i ro og måtte ofte i skammekroken. I dag er menneskesynet i skulen eit heilt anna, seier Lura.

Sløyden vart eit lyspunkt. Der laga han møblar han fekk ta med heim. Då han gjekk ut av ungdomsskulen i 1975, drøymte han om å bli lærar.

– Eg ville bli lærar, men ikkje slik mine lærarar hadde vore. Dei favoriserte dei beste elevane. Som lærar er eg medviten på å sjå alle. Eg set meg ofte ned med dei som heng litt etter, seier han.

I sommarferien reiste han til mormor i Asker.

– Ho sa noko klokt: Du må aldri møte nokon med knytt hand. Med ei open hand får du meir att. Det

seier eg til elevane mine. Det verkar, seier Lura.

Asbjørn Lura byrja på Bygg og anlegg ved Gand vidaregåande skule. 17 år gammal byrja han i lære.

– Alle sa det aldri kom til å gå. Dei tok feil. Eg fekk ein fantastisk fin bas. Han lærte meg mykje om å sjå menneske, fortel Lura.

Etter over 20 års erfaring som forskalingsnikkar, jernbindar, kranfører og bas vart han skada:

– Eg fekk ein karamell, og ryggen rauk. Eg måtte finne noko anna. Det blei snikkarlinja og fagbrev.

40 år gammal byrja han på Godalen vidaregåande skule, først eitt år som miljøarbeidar.

– Så føreslo eg for rektor at eg kunne bli lærar, og fekk ja. Eg vart tilsett og tok samstundes fagskuleutdanning i treeteknikk, fortel han.

Ein brutal maskin

– Den som ikkje gjer feil, gjer ikkje ein dritt. Det seier eg alltid til elevane mine, humrar Lura.

Ein morgon i mai 2018 skulle han frese 25 plankar. Då det stod att fem, såg han på klokka.

– Det er det dummaste eg har gjort. Eg ville rekke dei før friminuttet. Ein stor kvist i treet førte til at maskinen tok fingrane på høgre hand. Det såg ikkje bra ut, men eg kjente ingenting. No tek vi friminutt, sa eg, skrudde av maskinen og ringde avdelingsleiaren, fortel han.

Nokre fingrar kunne reddast og er sydde på att. Hendinga førte til sjukehusopphald og eitt år med sjukemelding. – Kvist er noko herk, og maskinen er brutal. Eg blir framleis mobba for den hendinga, ler Lura.

Han understrekar at han er nøye med HMS, og hevdar at ingen elev ved skulen har vorte skada på 24 år.

– Så ville dei uføretrygde meg. Men eg sa: «Nei, no er eg frisk». Eg var ikkje klar til å gi meg.

65-åringen tek i alle fall to år til: – Den dagen eg ikkje forstår humoren til ungdomane, gir eg meg. Heldigvis har eg barnebarn i den alderen. Eg kan lære av dei, seier Lura.

– Elevane har endra seg

Han meiner klapp på skuldra og oppmuntring er viktig. Det er alltid ein elev som treng litt ekstra.

– Eg vart ikkje diagnostisert då eg var barn, men hadde garantert ADHD og dysleksi. Det er eg open om med elevane. Mange av elevane har dei same diagnosane. Dei synest det er godt å vite at det også gjeld meg.

– 24 år som lærar: Har elevane endra seg?

– I dag må eg vere litt meir forsiktig, dei blir lettare såra. Dei vil helst bestemme sjølv. Å rydde og sope i verkstaden er ikkje populært, og dei likar ikkje HMS-reglar med briller og høyrsevern. Før tok dei òg lettare imot beskjedar.

Hjarte for elevane

Det hender elevar som er gitt opp ved andre skular, blir sende til Lura. Mange av dei går det i dag bra med.

– Det viktigaste med jobben er å vere medmenneske. Eg står på for at elevane skal fullføre. Den dagen eg ikkje kjenner engasjement, er det på tide å gi seg, seier Lura.

Bruker av sitt eget lærerliv i undervi

Veronica Knigge mener det er viktig at de som utdanner lærerne vet hva det vil si å jobbe i skolen.

Tekst: Kari Oliv Vedvik

HALDEN: – Jeg ønsket meg nye utfordringer, og det finner jeg her på lærerutdanningen, sier Veronica Knigge (39).

Hun sitter på kontoret sitt med en rettebunke med oppgaver som 2. årsstudentene ved lærerutdanningen i Halden skal ha tilbakemelding på. For 20 år siden var hun selv student ved samme studium.

– Jeg gikk på lærerutdanningen her. Det var ikke det jeg selv trodde at jeg skulle jobbe med da jeg gikk på videregående. En jobb innen reklame virket lovende, men jeg fant fort ut at det ikke var noe for meg. Så var jeg innom idrett grunnfag før jeg endte opp på lærerstudiet.

Det skulle vise seg at det var riktig hylle for henne. Da hun var ferdig utdannet, begynte hun å jobbe på småtrinnet ved Hjortsberg barneskole i Halden.

– Det er så gøy og givende å få lov å ta imot fem- og seksåringer som begynner på skolen og følge utviklingen deres de første årene. Men etter noen år i lærerjobben fikk jeg lyst til å utvikle meg videre. Det er ikke så mange karriereveier i skolen, så jeg søkte meg til en skolelederstilling i kommunen, forteller Veronica.

Å være skoleleder var en nyttig erfaring, men Knigge kjente at det var ikke helt det hun hadde lyst til heller.

– Skolen var en lærerutdanningskole, som har et utvidet samarbeid med lærerutdanningen utover det å ta imot studenter i praksis. Da lærerutdanningen lyste ut en stilling som prosjektleder, søkte jeg og fikk ansvaret for å videreutvikle det profesjonsrettede og praksisnære i studiet.

I tillegg underviser Veronica i pedagogikk og er trinnkoordinator for 2. årsstudentene.

– Det er en light-versjon av å være kontaktlærer.

En helt annen frihet

Ansatte i undervisningsstillinger i academia har ofte lavere lønn enn hva en lærer i skolen har. Det synes hun er synd.

– Det burde ikke være sånn. Lærere som er kvalifisert til å undervise i høyere utdanning, vil i en del tilfeller velge bort academia på grunn av lønna, sier hun.

Jobben som lærerutdanner har andre fordeler, forteller hun: – Denne jobben har en helt annen frihet. Her kan jeg sitte uforstyrret i flere timer og jobbe med ting. Jeg kan til og med spise lunsj uten å bli avbrutt. I tillegg er det langt flere karriereveier her enn i skolen.

Hun har mye erfaring fra klasserommet og praksisfeltet som

hun tar med seg inn i sine forelesninger.

– Det er viktig at foreleserne har praksiserfaring. Jeg husker selv at de foreleserne som hadde erfaring fra praksis, gjorde undervisningen veldig relevant.

Etter at det ble lempet på inntakskravene til lærerstudiet, var det også langt flere studenter som møtte opp på campus i Halden denne høsten.

– Vi har om lag 120 studenter på førsteåret mot 50 andreårsstudenter. Det er vi veldig glade for. Det er ikke så store forskjeller fra da jeg var student her for 20 år siden. Jeg husker at vi

Jeg kan til og med spise lunsj uten å bli avbrutt.

Veronica Knigge

sningen

også måtte møte på campus for å få godkjent utdanning. Det føles naturlig, tenker jeg. Vi vil jo gjerne se studentene så mye som mulig, både for å veilede dem og for å observere og gi dem oppfølging.

Rustet for hverdagen

Studenter ved landets lærerutdanninger skal i hele studieløpet sitt bli vurdert om de er skikket til å bli lærer. Ifølge Veronica Knigge opplever de en økning i skikkethetsaker.

– Sannsynligvis fordi vi har mye fokus på det. Personlig har jeg hatt mest befatning med skikkethet i forbindelse med at jeg har vært praksislærer på skolen der jeg jobbet. Jeg har aldri vært borti saker som har krevd at studenten har blitt oppfordret til å slutte på studiet, men jeg vet at det forekommer, sier hun.

Det er ofte praksislærerne som ser om studentene er skikket eller ei. I samarbeid med lærerutdanningen gir de studentene råd på veien videre.

– Å utdanne nye lærere skjer i et samarbeid mellom oss på utdanningene og praksislærerne ved de enkelte skolene. Begge deler er viktig for å utdanne lærere som skal rustes til å møte hverdagen i norske klasserom, sier Veronica Knigge.

Veronica Knigge setter pris på friheten ved å arbeide innen lærerutdanning.

Foto: Joakim S. Enger

Maren (25) er tredjegerasjons lærer

Pappas råd har vært gode å ha for Maren

– Uten erkjenninga av at vi er i et omsorgsyrke, vil mange lærere slite, mener Maren Konstane Svellingen Svendsen (25). Selv har hun et triks i buksebenet.

Tekst: Kirsten Ropeid

OSLO: Maren er kontaktlærer og matematikk- og naturfaglærer ved Lofsrud skole, en ungdomsskole sørøst i Oslo.

Ifølge Maren var erfaring som karatetrener, fotballdommer og at en matematikklærer ba henne vurdere å bli lærer, avgjørende for yrkesvalget. Faren hennes er også lærer, som begge foreldrene før ham.

Lærergleden

Mora til Maren er sjukepleier. Læreryrket er også et omsorgsyrke, mener hun.

Maren håndhilser på elevene hver dag. De er to kontaktlærere i klassen. Til sammen har de planlagte samtaler på tomannshånd med hver elev helst hver andre uke, i hvert fall hver tredje.

Hun har ikke følt noe praksissjokk ennå.

– Dagene er travle, men jobben gir meg energi til å stå opp om morgenen og fortsette, sier hun.

Hun sier at det som sliter, er alle krava til

skolene; krav uten oppskrift.

– Som mobilfri skole. Hvordan skal vi gjøre det i praksis? Mye mer omfattende er kravet om tverrfaglighet i alle fag, som ble introdusert midt under pandemien. Hvordan skal vi iverksette det?

Maren legger ikke skjul på at klasserommet kan bli et rom med sterke spenninger:

– Hendelser blant elevene kan plutselig blusse opp, og jeg må gripe inn. Da er det godt å ha pappas ord i bakhodet. Han sier at å være lærer krever å tørre å være utafør komfortsonen over lang tid.

– Etter slike krevende situasjoner er det viktig å si til seg sjøl at vi gjorde så godt vi kunne, understreker hun.

Sokketrikset

Faren har vært inspirasjonskilde til mer også. Han er ikke mer sjølhøytidelig enn at han går med fargerike sokker. Gjerne regnbuesokker, en humoristisk måte å markere pride-bevegelsen på.

– Elever har fortalt at sokkevalget styrket både sjøltilliten og identiteten deres. At noe så enkelt kan bety så mye for andre, er for meg et bilde av hvor flott det kan være å være lærer, sier Maren.

Utdannings fotograf bøyer seg fram, titter ned og peiker. Mellom Marens buksekant og skolisser synes regnbuefarger.

– Der var de på plass, gitt. Det hadde jeg glemt, smiler hun.

AUSTRALIA

Sasha pakket kofferten for å gjøre en forskjell

Sasha Hilde Koomen (36) gjør det hun kan for å få elevene på skolen. Noen ganger dukker det også opp fjes hun aldri har sett før.

Tekst og foto: Andrea Thiis-Evensen

AUSTRALIA: – Det var en stor overgang å flytte hit. Det er helt annerledes her enn jeg har vært vant til, sier Sasha Hilde Koomen.

For et halvt år siden pakket læreren ned livet hun og datteren hadde i storbyen Melbourne og satte kursen mot Galiwin'ku på Elcho Island.

Øya, som ligger utenfor nordkysten av Australia, er hjemmet til et stort antall urfolksgrupper. Her bor om lag 60 stammegrupper som snakker 22 forskjellige språk og dialekter.

I Galiwin'ku bor Yolngu-folket, og det var hit Sasha flyttet.

Utvekslingsprogram

Hun hadde vært der flere ganger før. Etter at hun tok en mastergrad i komparativ og internasjonal utdanning, bestemte hun seg for å vie lærerkarrieren til å bedre utdanningsmulighetene for barn i urfolksgrupper.

I 2018 startet hun og et par lærerkolleger et utvekslingsprogram med Shepherdson College i Galinwin'ku.

– Første gangen jeg var her, forelsket jeg meg i samfunnet og øya. Det er en følelse av fellesskap her som du ikke får mange andre steder i verden. Men det er mye som er annerledes fra skolene der jeg har jobbet før, sier hun.

Vil minske gapet med utdanning

Urbefolkningen aboriginerne utgjør om lag tre prosent av Australias 24 millioner innbyggere.

Samtidig er de overrepresentert i statistikken over kriminalitet, sykdom og arbeidsledighet, og de har lavere forventet levealder. Den australske regjeringen har erkjent at utdanning er nøkkelen for å tette dette gapet og har økt sin innsats for å få det til.

I 2020 samarbeidet australske myndigheter og representanter for Aboriginal and Torres Strait Islander Coalition of Peaks om å utvikle en nasjonal avtale som har fått navnet Closing the Gap. I avtalen er det identifisert flere mål, og mange av dem er knyttet til skole og utdanning. De handler om å bedre skoleoppmøtet blant urfolksbarna, øke elevenes ferdigheter i lesing, skriving og regning, sørge for at flere tar høyere utdanning og dessuten sørge for at flere fra urbefolkningen utdanner seg til lærere.

Variierende oppmøte

Ved Sheperdson college, der Sasha jobber, får elevene gratis skolegang. De får også ett gratis måltid hver dag og har tilgang til læremidlene de trenger. Likevel kommer ikke alltid elevene til skolen.

Klassen Sasha har, en ren jenteklasse, teller for eksempel 49 elever på papiret, men ifølge henne har aldri mer enn 28 møtt opp samtidig.

Når ferien er over, arrangerer de en tilbake-til-skolen-marsj, der de sprer budskapet om at et nytt skoleår begynner. Men marsj til tross:

– På årets første dag var det bare tre av elev-

Dagen før skolestart spurte Sasha Hilde Koomen jentene hun møtte om de planla å komme på skolen. Blant dem hun traff, var Uricka (til venstre), Jonesha og Reshiba.

ALLA

FNS ERKLÆRING OM URFOLKS RETTIGHETER

- IFNs erklæring for urfolks rettigheter er det fastsatt individuelle og kollektive rettigheter for urfolk, inkludert rettigheter til kultur, identitet, språk, arbeid, helse og utdanning.

I artikkel 14 heter det blant annet at:

- Individuer tilhørende urfolk, særlig barn, har rett til alle nivåer av og former for statlig utdanning, uten diskriminering.
- Statene skal, sammen med urfolk, treffe effektive tiltak slik at individer tilhørende urfolk, særlig barn, herunder de som lever utenfor sine egne lokalsamfunn, har tilgang til opplæring i sin egen kultur og på sitt eget språk, når det er mulig.

ene som kom, sier Sasha.

Skolen har derfor begynt å premiere elevene som har godt oppmøte. Om barna har 85 prosent nærvær kan familien få økonomisk støtte.

Andre ganger dukker det opp elever Sasha aldri har møtt før.

Stor lærermangel

Forrige måned var det en musikkfestival på øya. Da kom familier på besøk langveisfra, men ikke alle hadde råd til billetten hjem. Noen av barna fant veien til klasserommet til Sasha.

– Folk kommer og drar, det er sånn samfunnet her fungerer. Jeg tar imot alle elevene som dukker opp og gjør mitt beste for at de skal lære noe i timene mine, sier hun.

Klassen hennes er dessuten satt sammen av elever fra fire ulike årskull. I tillegg til engelsk snakker de åtte ulike varianter av språket Yolngu Matha. Det byr på faglige utfordringer.

Sasha skulle også gjerne sett at skolen hadde tilgang på en sykepleier. Mange av barna trenger medisinsk oppfølging. Et annet problem er å skaffe nok lærere.

– Vi har store problemer med lærermangel. Ulike statlige programmer støtter lærere som tar seg jobb på avsidesliggende skoler, men de blir ofte bare ett år. Utfordringen er å få dem til å bli, sier Sasha.

Selv er hun svært takknemlig for alt hun har opplevd i Galiwin'ku.

– Alle australiere burde oppleve et samfunn som dette. Fordi det er vakkert, men også for å forstå historien og kulturen til det vi nå kaller Australia, sier Sasha Hilde Koomen.

Eva ble syk av barnehagejobb

Hun synes det er verdens viktigste jobb, men helse tvinger barnehagelærer Eva Aas (55) ut av yrket.

Tekst og foto: Heidi Venæs

TRØNDELAG: – Det er verdens viktigste yrke! Jeg hadde aldri tenkt å slutte så tidlig. Dette har vært en sorg, sier Eva Aas.

55-åringen fra Trøndelag var aldri i tvil da hun valgte yrket: – Jeg er veldig glad i å vise omsorg og har jobbet mye med de minste barna, sier hun.

Hun følte virkelig hun kunne være den trygge voksne foreldre overlot barna sine til. Men da

tiden gikk, begynte noe å forandre seg.

Hver dag skulle barna helst tas bilde av. Var ikke deres barn på bildet, spurte foreldrene hvorfor. Helst skulle det stå noe skriftlig om barnet også.

Eva mimrer tilbake til 1990-tallet. Da ble foreldrene raskt orientert om dagen i garderoben.

– Etterhvert skulle man også krysse av på lister over bleieskift og soving. Hver for seg fornøftig, men til sammen altfor mye, mener hun.

– Det viktige arbeidet med barna kom i bakgrunnen. Kanskje «lille Per» trengte å sitte på fanget disse minuttene, å få hjelp til språket eller lære å leke med andre barn, sier Eva.

Hun lister også opp lovendringer, nye ting å rapportere om, samarbeidsprosjekter i perso-

nalet og risikoanalyser.

Etter hvert fikk hun smerter og betennelser i kroppen, ifølge legen hennes et tydelig språk for stress.

– Ansatte i barnehagen skal være med barna, lage og servere mat, handle, vaske, rydde, trøste, lese og leke, sier Eva.

Vikarmangel krevde også sitt: – Vi måtte stadig jobbe for to.

Etter hver arbeidsdag måtte Eva hvile i flere timer. Høsten 2021 ble hun sykemeldt. I dag er hun ferdig utredet, med diagnosen utbrenthet/posttraumatisk stresslidelse.

Legen konkluderte med at hun har varig ned-satt arbeidsevne og understreket at hun aldri mer må jobbe i barnehage. Uføresøknad er sendt Nav.

FRAFALL FRA YRKET

- Bare to av tre barnehagelærere jobber i barnehage etter ti år, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB).
- Frafallet er størst blant barnehagelærere over 50 år, ifølge SSB. **40 prosent av aldersgruppen 50-55 år i 2011 jobbet ikke lenger i barnehage ti år senere.**
- I tillegg forlot 8 prosent av dem mellom 55 og 65 år yrkeslivet helt i løpet av tiårsperioden SSB har sett nærmere på.
- Mange barnehageansatte klarer ikke å stå i jobb etter fylte 62 år, og mange blir uføre. En undersøkelse fra 2015 viste at én av tre barnehageansatte er under 63 år når de forlater arbeidsstyrken.

Etter hver arbeidsdag måtte Eva hvile i flere timer. Legen har nå stilt diagnosen utbrenthet/posttraumatisk stresslidelse, og uføresøknad er sendt Nav.

ben

Får Eva ja på søknaden, er hun offisielt del av en dyster statistikk.

Antallet barnehagelærere som pensjonerer seg før tiden eller blir uføre, har vært stabilt høyt over mange år. I snitt er avgangsalder under 60 år for barnehagelærere i dag. Statistikk viser at kun 0,6 prosent av barnehagelærerne er i jobb etter fylte 65.

Eva Aas er ikke i tvil om hva som vil snu trenden: bedre bemanning og særordninger for barnehageansatte.

– Myndighetene burde vurdere ordninger for å jobbe redusert med full lønn. Slik straffes du ikke økonomisk når du går av med pensjon, sier hun.

– Det er skambelagt å bli uføretrygdet. Men kanskje jeg kan bidra ved å fortelle min historie.

– Lærerlivet er et liv i motbakke

Laura Llansó (46) har tre jobber. Mange av elevene hennes kommer ikke på skolen på grunn av undervisningen, men for å få et måltid.

Tekst og foto: Rune Harritshøj

ARGENTINA: 25 elever i skoleuniformer sitter tett i klasserommet ved privatskolen Instituto River Plate i hovedstaden Buenos Aires. Alle ser mot lærer Laura Llansó.

Temaet er sportsjournalistikk. Elevene har forberedt seg godt, og Laura tipser dem om intervjueteknikk og kildekritikk.

– Jeg har alltid likt å undervise. Hvert kull med elever gir meg nye utfordringer, og det krever at jeg stadig må fornye meg, sier hun etterpå.

– Den dagen jeg ikke nyter det lenger, slutter jeg.

Skolen har om lag 1000 elever, fra barneskole og ut videregående, og en liten universitetsavdeling. Laura underviser de eldste elevene i videregående i kommunikasjon og journalistikk.

I 15 år har hun jobbet som lærer, både ved offentlige og private skoler. Nå gjør hun begge deler.

Hver ettermiddag underviser hun ved den offentlige skolen CENS 83. Mange elever her er godt voksne som vil fullføre videregående skole.

– Ved River Plate er min jobb å utdanne borgere med autonomi og kritisk sans. Offentlig skole har langt mindre ressurser, og lærernes rolle er i større grad sosial, sier hun.

– Mange elever kommer også for å få omsorg og et måltid, forteller Laura.

Argentina er i økonomisk krise, med en fattigdom på 57,4 prosent og økende kriminalitet. Nåværende regjering ledes av høyrepopulisten Javier Milei.

Budsjettkutt med motorsag

I valgkampen brukte Milei et bilde av en motorsag som symbol på kuttene han ville foreta i offentlig sektor. Nasjonale fond som bidro med om lag 10 prosent av lønna til lærerne i offentlige skole, er nå annullert.

– Nedskjæringer og inflasjon spiser opp mye av lønna vår. Jeg har selv ekstrajobb som IT-rådgiver, sier Laura.

Tusenvis av skolekjøkken har også fått store budsjettkutt. Det betyr ingen eller mindre mat ved skoler i utsatte områder. Prisene på bøker og skolemateriell har steget 450 prosent siden i fjor etter at statsstøtten ble fjernet.

– Lærerlivet er et liv i motbakke. Vi må hele tiden justere oss etter den skiftende økonomiske og politiske virkeligheten.

Nå truer regjeringen med å definere undervisning som en «samfunnskritisk funksjon». Dermed blir lærerstreik forbudt. Regjeringen vil også endre loven for å «straffe indoktrinering fra lærerens side».

– Jeg er overbevist om at skolen er viktig for de unge. Der lærer de om deling, samarbeid, mangfold og toleranse, sier Laura.

Men hun frykter hva situasjonen i landet vil bety for elever og lærere.

– Jeg skulle gjerne hatt samme lønnsmessige uttelling som lærere i andre land, og jeg skulle gjerne blitt verdsatt som en offentlig ansatt med en viktig oppgave. Slik er det ikke i dag. Kanskje blir det aldri sånn, sier Laura Llansó.

Nedskjæringer og inflasjon spiser opp mye av lønna vår.

Laura Llansó, lærer

Hallgeir er ikkje redd for å tone flagg

Ålesund-rektoren snakkar gjerne høgt om det han brenn for: Trygge og robuste ungdomar.

Tekst: Kaja Mejlbo

– Vi skal stå opp for ting vi meiner er viktige, seier rektor Hallgeir Buset.

ÅLESUND: – Då saka var oppe i rektormøtet, var vi i og for seg einige om at det var greitt med felles praksis. Men eg hadde aldri førestilt meg at det, i 2024, skulle ende med eit flaggforbod, seier Hallgeir Buset (62)

Eit halvt år er gått sidan Ålesund-rektoren vart norgeskjend då han heiste regnbogeflagget på Blindheim ungdomsskule. Kommunen hadde vedteke flaggforbod til Pride, men det nekta Buset å følgje.

– Grunngevinga for vedtaket var at rektorane skulle sleppe å stå i stormen, men det er då for pokker akkurat det vi skal. Som rektor har eg ansvaret for kva slags skule eg leier. Vi skal stå opp for ting vi meiner er viktige, seier 62-åringen i dag.

Open dør

Blindheim er ei bygd like utanfor Ålesund by. Ungdomsskulen fyller 50 år i år. Hallgeir Buset har vore her i 38 av dei. Først som elev, så lærar og no som rektor. Iblant lengtar han tilbake til naturfagrommet, men han trivst i rektorstolen òg.

– Eg likar å jobbe med ungdom. Som rektor er eg oppteken av å vere til stades. Eg brukar mykje tid med elevane og lærarane mine. Døra inn til kontoret står alltid open, fortel han.

Men som rektor står ein ofte i ein skvis, innrømmer Buset. Ein skal svare til alle, både oppover og nedover i systemet, og samtidig vareta skulen sitt omdømme.

Blindheim-rektoren trur ikkje folk der ute forstår korleis det er å drive skule i dag.

– Vi er tynte på alle moglege måtar. Vi tryllar fram løysingar, men det er faktisk umogleg å bruke den same krona tre gonger. Det er eit stort misforhold mellom samfunnsoppdraget vårt og dei ressursane vi får.

I vår gjennomførte Utdanningsnytt ei undersøking blant skuleleiarar om økonomi. 8 av 10 bekymrar seg for økonomien. 6 av 10 meiner dei ikkje har god nok økonomi til å gi eit fullverdig og forsvarleg undervisningstilbod til elevane. 9 av 10 seier at dei bryt lova.

Buset takkar lærarane for at skulen hans kan gi elevane det tilbodet dei får.

– Dei gjer ein enorm jobb, langt utover det som kan krevjast av dei. Eg er så stolt av lærarane

mine at eg kan ikkje få sagt det

Visjonen hans er ein skule der alle føler seg trygge, der elevane blir sett og høyrde, men der dei òg opplever å få eit ansvar for seg sjølve og andre.

Meiner ungdom toler mindre enn før

For Hallgeir Buset handlar det om å skape gode relasjonar. Og om å tole kvarandre.

– Ein treng ikkje vere vener på fritida, men i klassen, i kollegiet og på skulen er vi ein del av det same fellesskapet. Vi kan vere ueinige, men vi skal vere snille med kvarandre og tole kvarandre, seier han.

– Ungdom toler dessverre mindre enn før. Eg synest det er synd at foreldre ikkje er meir opptekne av å skape robuste ungar.

Han meiner altfor mange av dei overlèt oppdragarjobben til skulen.

– Somme ventar at vi skal fikse alle problem, også dei som oppstår på fritida. Vår oppgåve er å sørge for at elevane har det trygt og godt på skulen, men vi kan ikkje ta ansvaret på fotballtrening, når dei spelar dataspel eller på Snapchat.

Han anerkjenner samtidig at lærarane har ein enorm påverknadskraft på elevane.

– Ein «dårleg» lærar kan øydeleggje ein elev. Ein god lærar kan få han eller henne til å vekse. Vi må sjå heile mennesket. For å få til det, må ein ha tryggleik i botn. Utan tryggleik, inga læring. Så enkelt er det, seier Hallgeir Buset.

Utan tryggleik,
inga læring.

Hallgeir Buset, rektor

Jorunn har undervist i 64 år

Jorunn Elida Aune (82) var nettopp blitt pensjonist. Så la hun merke til en annonse i lokalavisen.

Tekst og foto: Stine-Marte W. Konradsen

SANDNESSJØEN: Ved det lokale asylmottaket søkte de etter frivillige som kunne bidra med norskopplæring for mennesker som ikke hadde rett til skolegang.

Senere ble hun spurt om å ta vikartimer ved voksenopplæringa, og dermed var det gjort. I løpet av nærmere 20 år har hun blitt kjent med og betydd mye for mennesker som har vært nye i landet.

– Jeg har alltid vært eventyrlysten og interes-

sert i verden. Etter hvert ble det jo sånn at verden kom hit, til oss. For meg har det vært en gave å bli kjent med andre mennesker og deres kulturer, sier Jorunn, som nå er 82 år.

Jorunn vedgår at det ikke bare har vært enkelt. I en periode underviste hun enslige mindreårige flyktninger fra Afghanistan. Den tida har satt spor.

– Jeg husker at de var så glade for å ha kommet hit, til fredelige Norge. Etter hvert fikk flere av dem avslag på asylsøknadene sine, og rømte og ble borte – én etter én. Det var tungt å oppleve, forteller Jorunn, som de siste årene i hovedsak har hatt elever med bakgrunn fra Ukraina.

Når hun gir seg som lærer, vet ingen. Men hver vinter tar hun en pause fra å undervise. Da drar hun til havs med ektemannen for å fiske.

– Vi får se om det blir i år også, sier Jorunn Elida Aune.

Kritisk tilnærming til tekst i et digitalt samfunn

Lær elevene dine å lese med motstand!

Det er lett å møte digitale tekster med velvilje, og det er lett å bli påvirket og kanskje lurt.

Denne videreutdanningen gir deg trygghet til å utvikle elevenes kritiske tenkning slik at de ikke er naive i møte med dagens digitale tekster.

Videreutdanningen er uten studieavgift.

Søknadsfrist
01.12.2024

Les mer her

 UiA Universitetet
i Agder

Læreren Amrit ble Sahayas redning

Pedagogisk leder Sahaya Kaithhampillai (43) i Dynekilen barnehage i Oslo er evig takknemlig for at læreren hans strakte seg så langt.

Et spørsmål fra læreren Amrit Bala Leon endret alt for Sahaya Kaithhampillai. Nå jobber han selv for å gi barn en god start i livet.

Tekst: Berith Eva Lamøy **Foto:** Gry Traaen

OSLO: Sahaya Kaithhampillai var kommet til Norge med familien da han var sju år, på flukt fra borgerkrigen på Sri Lanka. I klasserommet på Lambertseter videregående skole i Oslo satt han bakerst i klasserommet, med armene i kors og virket tøff og uberørt. Men kontaktlæreren hans, Amrit Bala Leon, så en sårbar gutt.

– Jeg hadde sansen for ham. Selv om jeg stadig fikk klager på oppførselen hans, opplevde jeg aldri ham som et problem i timene mine. Jeg la også merke til at han hadde mye kunnskap og ressurser og tenkte at det burde brukes til noe godt.

En dag spurte hun ham: «Hvordan går det egentlig med deg, Sahaya?» Da kom gråten. Og hele historien. Sahaya fortalte om alle problemene, om at han følte at han ikke hørte til, at han ikke hadde noen fremtid.

Etter den dagen fulgte Amrit ham opp tett. Var han ikke på skolen, ringte hun. Hun ga seg ikke før han kom. Hun stilte krav, hver dag. Og så foreslo hun at han skulle prøve seg som barne- og ungdomsarbeider. Han som var så flink med mennesker og hadde så mye empati.

Han lot seg overbevise, og ingen var så glad som Amrit da Sahaya bestod videregående med fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. Han fikk tilbud om jobb i Dynekilen barnehage i bydel Oslo øst. Snart oppdaget han at han så seg selv i barna. Særlig de sårbare barna.

– Det slo meg at jeg kunne være det forbildet de trenger, sier Sahaya, som nå er 43 år gammel.

Den første han ringte for å fortelle at han hadde kommet inn på førskolelærerstudiet, var Amrit.

På den avsluttende bacheloroppgaven fikk han toppkarakter.

Sahaya og Amrit møtes i barnehagen, der han jobber som pedagogisk leder. Han har vært her i 18 år nå. For tiden tar han også en mastergrad i barnehagekunnskap. Sahaya vet at det Amrit gjorde for ham, ikke kan forventes av en lærer. Samtidig er han evig takknemlig for at hun strakte seg så langt: – Var det ikke for deg, Amrit, ville jeg ikke vært her jeg er i dag.

En dag slo det ham: «Hvor var de andre mennene med flerkulturell bakgrunn i omsorgsyrkene? De trengs i barnehagene, skolene og i barnevernet. Barna trenger dem som forbilder!»

I 2021 startet han prosjektet «Hvor er mine brødre» ved OsloMet for å rekruttere flere menn med flerkulturell bakgrunn til høyere utdanning for jobb i barnehager, skoler og barnevern. De samarbeider blant annet med Bjørnholt og Hersleb videregående skoler i Oslo.

Selv fikk han en ny start, takket være Amrit.

Slutter i protest mot statens detaljstyring

Innføringen av «Hevnloven» har på drastisk vis endret arbeidsvilkårene til lærerne i Ungarn.

Tekst og foto: Alexander Lundgreen

UNGARN: – Vi ble opprørte og fortvilte, sier Ibolya Matos (56).

For nesten ett år siden sa hun i protest opp jobben som lærer i drama og historie ved den videregående skolen Horváth Mihály Gimnázium i byen Szentes. Det siste året har flere tusen ungarske lærere gjort det samme. I 2022 gikk mange lærere ut i en varslet streik. Myndighetene svarte med å pålegge dem å undervise likevel. Da de nektet, fikk de sparken. I juli fjor kom så forslaget til en ny lov som lærere opplever som en hevn.

Loven åpnet for at skoleåret kan forlenges fra midten av juni til midten av juli. Lærere kan beordres til å undervise på andre skoler hvis reisetiden er mindre enn tre timer tur-retur. Loven tillater opptil 12 timers arbeidsdag, og maks 48 timer i uken.

Ifølge avisen Atlatszo slo fagforeningene alarm om at den betydelige lærermangelen ville bli verre. Tall avisen senere hentet inn viste at i fjor sluttet totalt 4313 i jobben. I en skolekrets har hver tiende lærer sluttet.

Ibolya Matos var en av dem. Det var med tungt hjerte, forteller hun.

– Vi ble tvunget til å ta valget midt i sko-

leåret fordi det gjorde avgjørelsen mye vanskeligere. Man føler et ansvar for å fortsette ut skoleåret slik at elevene kan uteksamineres uten problemer, sier hun.

– Elevene i videregående skole har en spesiell plass i hjertet mitt. Jeg får lett en god relasjon til dem, vi har dype og meningsfulle samtaler. Og jeg liker å se hvordan de utvikler seg som mennesker.

For henne var det verste med den nye loven at lærerne ikke lenger fikk være med på å påvirke det faglige rammeverket:

– Spesialiseringer, læreplaner, karaktersetting og pensum bestemmes nå ovenfra. Vi har ikke lenger noe vi skulle ha sagt.

Ibolya synes det er særlig problematisk å ha historie. Den høyrevridde regjeringen har blitt kritisert for å la sitt verdenssyn prege statlige finansierte lærebøker.

– De omskriver historien, sier Ibolya.

Ifølge regjeringens pressekontor bidrar loven til å gjøre lærerkarrieren mer attraktiv, blant annet et juridisk grunnlag for høyere lønn. «I tillegg til en lønnsøkning på gjennomsnittlig 32,2 prosent i år, er det forventet ytterligere en lønnsøkning på 21 prosent i 2025», skriver kontoret i en e-post til Utdanning.

Ibolya Matos angrer ikke på at hun sluttet. Nå underviser hun privat og hjelper elever med å forberede seg til avgangseksamen.

– Jeg trodde jeg skulle jobbe som lærer til jeg pensjonerer meg, men det er en ny opplevelse for meg å prøve noe nytt og finne en ny vei.

Vi har ikke lenger noe vi skulle ha sagt.

Ibolya Matos

Amrit Bala Leon

– Hun lærte meg å ta bedre valg, og det er noe jeg har fått bruk for. Det som gjorde at jeg lyttet til Amrit, var at hun lyttet til meg, sier Sahaya.

– Jeg håper du er stolt av deg selv og alt du har fått til, sier Amrit.

Hun jobber fortsatt som lærer, men på en annen Oslo-skole, der hun underviser i helse- og oppvekstfag.

De er enige om at det er like viktig å se elevene som hele mennesker med alle sine styrker og sårbarheter, som å kunne lære bort norsk og matematikk.

– Det finnes mange «Sahayaer» i norske skoler, sier Amrit.

Hun møter dem hver dag.

– Ikke helt som Sahaya, da. Han er noe helt for seg selv, sier hun og gir ham en klem.

– Det er viktig for barna å vite hva de skal få ut av skoletimen og skoledagen, sier Mikkel Maxsø Christensen.

Mikkel vegret seg for å fortelle kollegene om sin egen diagnose

Da danske Mikkel Maxsø Christensen (30) var liten, fikk han ADHD-diagnose og plass på spesialscole. I dag er han prisvinnende pedagog for barn med særlige behov.

Tekst: Margrethe Zacho Haarde Foto: Kristian Ridder-Nielsen

DANMARK: Dagen før vi besøker Brøndagerskolen utenfor København, har Mikkel Maxsø Christensen forsøkt å spille Ludo med tre av elevene sine.

– Dét gikk ikke så bra, smiler han.

Nå skal de prøve en gang til. Mikkel har laget en plansje og brikker med de ulike reglene. Elevene kan selv velge hvilke regler som skal med i dagens spillerunde og henge dem på plansjen. Alle regler behøver ikke inngå, så lenge de er enige.

– Jeg kunne selvfølgelig valgt å si at Ludo, det går visst ikke her. Men nå prøver vi på en annen måte og ser om det kan bli en suksesshistorie likevel.

Skammet seg

Som femåring fikk Mikkel Maxsø Christensen diagnosen ADHD. Han hadde vanskelig for å konsentrere seg, være sammen med mange mennes-

ker av gangen og å styre temperamentet sitt. Han fikk tilbud om plass på en spesialscole. Ikke den samme skolen som han jobber ved i dag, men noe tilsvarende.

– Frem til åttende-niende klasse tror jeg det var helt avgjørende for meg at jeg fikk et tilbud der det var flere voksne per elev og hvor det å lære strategier for å omgås andre mennesker også var en del av undervisningen.

Selv om han var glad for skolen sin, var han sparsom med å fortelle andre at han ikke gikk på en vanlig barneskole. Når han skulle på trening etter skolen eller på fritidsklubb, ba han bussjåføren om å stoppe et stykke nede i veien. Ingen måtte se at det sto «handikaptransport» på bussen.

– Jeg er glad for at det i dag er større åpenhet om diagnoser, så færre skal skamme seg slik jeg gjorde. Samtidig er jeg redd for at barn skal «bli»

Mikkel spiller en variant av Ludo sammen med Kavi (til venstre), Yahye og Matas.

diagnosen sin, for det er det ingen som er. Noe av det viktigste for meg, i undervisningen, er å se hvert enkelt barn, sier Mikkel.

– Flere ganger har jeg opplevd at det står i utredningspapirene at barnet i henhold til diagnose ikke kan leke det ene eller det andre, for så å finne ut at det kan barnet godt. Å ha ADHD eller autisme, som mange av våre elever har, er ikke en fasit på hva man kan og ikke kan.

Nominert til pris

Heller ikke kollegene på Brøndagerskolen visste at Mikkel hadde en diagnose og hadde personlig erfaring med spesialundervisning. Det de derimot raskt forsto, var at han var en særlig god pedagog.

– Mikkel er så flink til å se den enkelte elev og en enorm ressurs for oss lærere når vi sliter med å få det sosiale i elevgruppene til å fungere, forteller Jeanne Bergmansen.

Det var hun som nominerte Mikkel til den dan-

ske avisen Politikens pedagogpris 2023. Av 600 nominerte pedagoger ble Mikkel plukket ut som én av seks vinnere i klassen for spesialpedagogikk.

– Det var overveldende, sier han.

Da han forsto at han var blitt nominert, forsto han også at han måtte fortelle om sin egen reise og motivasjon for å jobbe som pedagog med barn på en spesialscole. Det var mange av kollegene som ble overrasket. Hvorfor hadde han ikke sagt noe før?

– Det har sittet dypt i meg at hvis noen vet at jeg har en diagnose, vil de kanskje forklare alt jeg gjør med den diagnosen, i stedet for å se meg som et vanlig sammensatt menneske med gode og mindre gode dager, smiler Mikkel.

– Bruker du det nå i undervisningen for å støtte og trøste barn som kanskje er lei seg for at de har en diagnose og sliter med å tro på seg selv?

– Hvis jeg tror det kan hjelpe, gjør jeg det. Jeg

vet jo godt hvor viktig det er å tro på at man kan få det til.

Klart vi spiller slåball!

Da Mikkel begynte i 9. klasse, visste han at han ville bli pedagog. Selv om engelsk var vanskelig for ham, og han hadde lyst til å droppe eksamen, sto han i det for å få fullført videregående.

Deretter tok han etter hvert pedagogutdannelsen, med spesialisering i det spesialpedagogiske området.

– Jeg føler selv at jeg har kommet langt, og jeg ønsker absolutt å videreformidle troen på at man kan, hvis man vil.

– På hvilken måte bruker du egen erfaring når du legger opp undervisning og aktiviteter?

– For eksempel vet jeg at det er viktig for barna å vite hva de kan forvente seg av skoledagen og timen. Min egen erfaring tilsier også at mange barn har lettere for å lære hvis de får bevege seg mer.

Mikkel Maxø Christensen følger elevene gjennom hele skoledagen. Her er det Kavi som følges ut etter at dagen er over.

Ballspill, lek, spill og konkurranser. Mikkel forsøker.

– Slåball, for eksempel, er det mange som tror at barn med særlige diagnoser vil ha vanskelig for å følge med på. Men her spiller vi slåball, slår Mikkel fast.

Vil gjerne bidra

Når man snakker med Mikkel, og selv har barn på en vanlig barneskole, er det lett å tenke at de knepene han bruker for å få flere av barna til å fungere i skoledagen, er tips og triks helt vanlige skolelærere i helt vanlige klasserom kunne hatt godt av å benytte.

– Vi ser at flere skoler i dag benytter seg av grep som er vanlige på spesialskoler, sier Mikkel.

– Man trenger ikke ha en diagnose for å bli overvældet av en skolegård med hundrevis av elever, for eksempel, eller for å bli usikker hvis man ikke helt vet hva skoledagen egentlig skal bringe.

Ønsker noen å lære av ham, stiller han gjerne opp. Men engasjementet må være ektefølt og reelt.

– Det hender skoler og institusjoner bruker foredrag om spesialpedagogikk for å smykke seg med at de tar tak i utfordringene, men så skjer det ikke egentlig noen endring i måten de jobber på utover det. Da har jeg ikke lyst til å stille opp. Men hvis jeg virkelig kan bidra til å endre skoledagen for flere barn, så den blir bedre, deler jeg mer enn gjerne av egne erfaringer.

Regler og farger

Ved siden av skolen jobber han som avlaster for familier som har barn med særlige behov.

– Jeg drives veldig av å se at barna og familiene får det bedre, forklarer han, og fortsetter: – Jeg lærer selvfølgelig mye av å jobbe med forskjellige barn.

De tre guttene som skal prøve seg på Ludo

igjen, er klare.

De diskuterer kort hva det vil si å være en god venn og å ha respekt for hverandre.

Det er ingen av dem som har lyst til å være den grønne brikken, men de løser det og går i gang.

– Jeg setter klokken på fem minutter, sier Mikkel.

Jeanne Bergmansen følger med fra sidelinjen.

– Dette er jo gull for meg som underviser disse elevene i andre fag, som dansk for eksempel. Når de spiller med Mikkel, får jeg helt nye inntrykk med hensyn til begrepsforståelse og samarbeid, forklarer hun.

Når runden er over, trenger en av guttene å hvile seg litt. Mikkel følger ham inn på et rom hvor han kan sitte i fred.

– Det gikk jo bra, sier Mikkel, når han kommer tilbake.

– De kan godt spille Ludo.

IRAN

Morsmåslærer Zara ble dømt til fengsel i fem år

Zara Mohammadi trosset forbudet og dro fra landsby til landsby i Iran for å undervise i kurdisk. I 2019 ble hun arrestert.

Tekst: Kari Oliv Vedvik

IRAN: – Denne saken forteller oss at frihet har en pris, og Zara Mohammadi er villig til å betale den. Slik starter filmen om Zara Mohammadi (34), som Washington Kurdish Institute har publisert på sine hjemmesider. Videoen er av hennes bror, Haybat Mohabbati. Han snakker i en ropert under en demonstrasjon der kurdiske flagg vaier i vinden.

Målet er å skape oppmerksomhet om søsterssaken.

Zara ble født i byen Sena i den kurdiske regionen av Iran. Som 18-åring startet hun sin lærergjerning, og i 11 år reiste hun fra landsby til landsby. Der ga hun opplæring i morsmålet sitt til andre kurdisktalende.

For selv om kurdisk har vært akseptert i Iran siden 1979, er det kun persisk som har status som offisielt språk, og kurdisk brukes ikke i skolen.

Da en stor flom rammet Iran og de kurdiske områdene i 2018, dro hun for å hjelpe. Kurdiske ofre fikk lite hjelp av iranske myndigheter. Men ifølge broren Haybat Mohabbati likte de heller ikke bidragene fra Zara og hennes kolleger i den kurdiske organisasjonen Nozhin.

Ett år senere raidet etterretningsspolitiet boligen til Zara. Hun ble arrestert. I filmen forteller broren at hun ble torturert og holdt i et mørkt rom i sju måneder.

– De kom med falske anklager, påstod at hun hadde samarbeidet med fremmede styresmakter og forsøkte å få henne til å skrive under på en falsk tilståelse. Skrev hun under, lovet de at hun skulle få dø raskere og slippe mer tortur, sier Haybat Mohabbati i filmen.

Zara skrev aldri under, og saken hennes kom opp for retten. Til tross for store protester ble hun dømt til ti års fengsel «for å danne fraksjoner og grupper med det formål å undergrave nasjonal sikkerhet».

– Det var ingen bevis for dette. De kom bare med påstander, sier Zara selv i filmen som Was-

Læreren Zara Mohammadi ble dømt til fengsel for «å undergrave nasjonal sikkerhet». Hun avviser anklagene som grunnløse.

Det finnes flere som meg.

Zara Mohammadi

ington Kurdish Institute har publisert.

I ankesaken ble dommen redusert til fem år. Hun begynte soningen i januar 2022. Et drøyt år etter ble hun satt fri, etter press fra omverden.

Utdanning har vært i kontakt med Zara Mohammadi. Hun beskriver en spent situasjon i hjemlandet. Men hun jobber fremdeles for å fremme kurdisk kultur og identitet og gir opplæring i kurdisk. BBC kåret henne til en av de 100 mest inspirerende og innflytelsesrike kvinnene i 2022.

– Det finnes flere som meg. Det er mange «Zaraer» i fengslene som trenger støtte og oppmerksomhet, sier Zara Mohammadi i filmen.

Spleiselaget lærer elever om skatt og arbeidsliv

Har du hørt om Spleiselaget? Det er et interaktivt undervisningsopplegg i videregående skole, hvor elevene lærer om sammenhengen mellom skatt, arbeidsliv og samfunnet de er en del av.

Veileder Cathrine Jørgensen forteller om konsekvensene av svart arbeid. Elevene svarer her på spørsmålet «Hvor stor del av inntekten din er det greit å tjene svart?» Foto: Sanna Hegseth

Elevenes svar diskuteres i plenum. Dersom hele Norge hadde svart det samme som denne klassen, kunne konsekvensene blitt 596 798 færre skoleplasser. Foto: Sanna Hegseth

Siden 2008 har Spleiselaget vært ute i videregående skoler i hele landet. Det har resultert i undervisning for rundt 550 000 elever.

– Gjennom veiledere, film og kommunikasjon med elevene, får de lære om tema som er aktuelle når de skal ut i arbeidslivet. Da snakker vi om hvorfor vi betaler skatt, hva skattepengene brukes til, og hvilke plikter og rettigheter man har i arbeidslivet, forteller veileder fra Skatteetaten, Cathrine Jørgensen.

Spleiselaget er et holdningsskapende tiltak i regi av Samarbeid mot svart økonomi, hvor sentrale parter i arbeids- og næringslivet står bak: Unio, KS, NHO, LO, YS, Virke og Skatteetaten.

Interaktiv kommunikasjon

Spleiselaget er en interaktiv undervisning hvor kommunikasjonen foregår i samspill med elevene. Det er lagt opp til diskusjon, spørsmål og svar underveis.

– Elevene svarer på spørsmål de får på sine mobiltelefoner. Så får de se klassens samlede svar – og hvilke konsekvenser svarene kan ha. Svarene diskuteres deretter i plenum, sier Jørgensen.

– Vi ser at elevene er aktive i diskusjonene, og det er veldig gøy å få ta del i deres tanker rundt skatt og velferd. Mitt inntrykk er at de aller fleste ønsker å bidra til velferdssamfunnet de er en del av, men det er jo alltid noen som ønsker å utfordre oss på det vi formidler. Det gir gjerne gode diskusjoner i klassen, forteller Jørgensen.

Spleiselaget stiller gratis med veiledere og undervisningsmaterieell i 90 minutter. Bestilling av besøk gjøres på Spleiselagets nettsider, spleiselaget.no.

– Det eneste lærerne må gjøre er å bestille besøk til deres skole. Så ordner vi resten, sier Jørgensen.

Knyttes mot flere mål i læreplanen

– Vi har årlig besøk av Spleiselaget på skolen vår. Det er et godt opplegg som gir elevene god kunnskap om velferdsstat, skatt, og verdien av arbeidskontrakt og ordna forhold, sier Kristine Vistnes, lektor ved Ole Vig vgs.

– Elevene får være med på en læringsrik dialog. Dette er et besøk som gir elevene økt livsmestring, forteller Vistnes.

Undervisningen kan knyttes opp mot kompetansemålene i samfunnskunnskap, og de tverrfaglige temaene demokrati, medborgerskap og livsmestring.

– Spleiselaget er nyttig og opplysende. Det gir elevene både praktisk informasjon og innsikt i viktige sammenhenger, sier Arve Svardal, avdelingsleder ved Charlottenlund vgs.

– Det bidrar på en flott måte til at elevene kan mestre livene sine bedre, og er svært relevant for å få kompetanse om samfunnet vårt. Vi er svært glade for dette samarbeidet, sier Svardal.

Læringsspillet «Byen»

På nettsidene til Spleiselaget finnes også mer undervisningsmaterieell. Dataspillet Byen er ment for elever i ungdomsskole, i tillegg finnes e-læringer, podcast og artikler for ungdom.

BESTILL BESØK:
WWW.SPLEISELAGET.NO

BARN UTEN SKOLEGANG

- Av alle regioner er det de afrikanske landene sør for Sahara som har de største utfordringene med å gi barn skolegang.
- Over en femtedel av barn mellom 6 og 11 år er ikke på skolen. Det samme gjelder en tredjedel av ungdom mellom 12 og 14 år.
- Situasjonen er verst for jentene. I regionen vil 9 millioner jenter mellom 6 og 11 år aldri gå på skole i det hele tatt. Det samme gjelder om lag 6 millioner gutter.

Kilde: Unesco

Peter vant ti millioner, gir alt til utsatte barn

Lite visste Peter Tabichi (41) om at han en dag skulle gi en skole på landsbygda i Kenya en plass på verdenskartet.

Tekst og foto: Sofi Lundin

KENYA: Det er stille i det mørke, sparsomt utstyrte klasserommet i landsbyen Pwani i Kenya. Elevene ved Keriko Mixed Day Secondary School venter på temaet for dagens fysikkundervisning.

– I dag skal dere finne tyngdepunktet, sier Peter Tabichi.

Han deler ut håndlagde materialer.

– Oppfinnsomhet er nøkkelen når det ikke finnes ressurser! Du må improvisere siden undervisningsmaterialer er så dyre, forklarer han.

For fem år siden vant Peter Tabichi den prestisjefylte «Global Teacher Prize 2019» og én milli-

on dollar i prispenger. Prisen deles ut av «Varkey Foundation» hvert år, til en lærer som har gjort en bemerkelsesverdig innsats. Peter Tabichi har gjort nettopp det, mente juryen. De trekker frem hans dedikasjon, harde arbeid og lidenskapelige tro på elevenes talent.

Deler av prispengene har Peter brukt til å starte Peter Tabichi Foundation, som fremmer tilgang til kvalitetsutdanning til utsatte barn. Han har også betalt for borehull ved Keriko-skolen og oppgradert infrastruktur.

Kreativt miljø

De fleste i Pwani lever i dyp fattigdom. For ti år siden fikk rundt 150 elever undervisning i rom som lignet på blikkskur. I dag har skolen skikkelig klasserom og 800 elever.

– Det unike med Peter er at han bruker alle metoder til å forklare sånn at du forstår, sier en av dem, 18 år gamle Mwangi Michael Wangunyu.

Da Peter kom til skolen i 2015, hadde den bare én datamaskin og 58 elever per lærer.

– Og elevene var ekstremt lite disiplinerte, forteller han.

Men han ga ikke opp. Peter startet vitenskapsklubber og miljøvernprosjekter. Ulikt andre skoler, som har nesten utelukkende fokus på teori, kjennetegnes skolen hans av et kreativt miljø der barna lærer ved praktisk undervisning og eksperimenter.

Fra 2018 har elevene hans deltatt i nasjonale vitenskapskonkurranser som tidligere kun var for private og internasjonale skoler. Flere av prosjektene er blitt anerkjent på høyt nivå. Keriko-skolen har fått mange priser, blant annet for et prosjekt der de brukte planteliv for å generere elektrisitet.

– Jeg forsøker å bruke elevenes styrker og personlige egenskaper, og det er magisk å se hvordan selvtilliten deres vokser. Nå føler de at ingen prosjekter er for store, sier Peter Tabichi.

Trond gikk fra godt betalt jobb som økonom til drømmejobb i barnehage

I Tronds forrige yrkesliv vanket det firmaturer og en betydelig lønnsjekk. Nå kommer frynsegodene i form av barnelatter og sølekaker.

Tekst: Kari Oliv Vedvik

TØNSBERG: – Jeg har kommet på riktig hylle. Her har jeg vært i 12 år, og jeg kommer til å være barnehagelærer til jeg er i hvert fall 70. Så lenge helsa holder, sier Trond Ottestad (62).

Pedleren i Knapløkka barnehage i Tønsberg gir fart på huska. Rundt ham er det unger i kjeladresser, sand og søle. Det er dette han elsker.

– Jeg er ferdig med å sitte på kontor, sier Trond.

At han skulle bruke arbeidsdagen i sandkassa eller hjelpe toåringene med språkutvikling, var ikke noe han så for seg da han valgte yrkesvei. Han utdanna seg til økonom og jobbet som det i 22 år.

– Lønna var god, men jeg jobbet i Oslo og bodde på Nøtterøy, forteller han.

Så han skifta beite. Først til helsekostbransjen, så til oljebransjen. Men da holdt det på å gå galt.

– Jeg ble utbrent, forteller 62-åringen.

Tanken på omskolering meldte seg, og valget falt på barnehagelærer.

– Jeg gikk sammen med studenter jeg kunne ha vært pappa til. Men studenttilværelsen var fin!!

De første ti årene var han på storbarnsavdeling, nå er han sammen med de aller minste.

– Relasjoner er det jeg er best til og det jeg liker å jobbe med. De yngste barna utvikler seg så fort, det er så gøy å følge med på dem. Barn møter deg stort sett med et smil, og er de grinete, er det en grunn til det. Heldigvis er de ofte lette å glede igjen, sier Trond.

I Knapløkka barnehage er de omtrent 15 pro-

sent mannlige ansatte. Det er litt mer enn landsnittet, som ligger på 10 prosent.

– Vi skulle gjerne vært flere, det er nok mange menn som ikke er klar over hvor fint en kan ha det på jobb i barnehage, sier Trond.

Men karriereskiftet var ikke bare lett.

– I starten følte jeg også på at det var et statusdropp å si at jeg var barnehagelærer, det var liksom litt mer *schwung* å være økonom. Sånn er det ikke lenger. Jeg er stolt over å være barnehagelærer.

Etter flere timer med utelek trenger de små også påfyll, og i dag skal lunsjen spises ute. De ansatte har smurt en stabel med brødsiver. Vannflaskene fordeles. Trond tar et av barna på fanget.

– Han har nettopp begynt, forklarer han.

Gutten får en brødsive og begynner å tygge. Rutinert fordeler Trond makrellsiver og oste-siver til dem som ikke forsyner seg selv.

Etter maten er det tid for en lur.

– Selv om vi har gode rutiner, så er ingen dager i barnehagen like, sier Trond: – Det liker jeg!

MENN SOM JOBBER I BARNEHAGER

- I 2014 var andelen mannlige ansatte (styrere og grunnbemanning) i norske barnehager på 8,7 prosent. I 2023 var tallet 10,5 prosent.
- Det er store forskjeller mellom fylkene. Oslo topper statistikken med 17 prosent mannlige ansatte, Møre og Romsdal er på bunn med 6,9 prosent.
- I internasjonal sammenheng troner Norge på verdenstoppen når det kommer til andelen menn som jobber i barnehagene. Tyskland har rundt seks prosent mannlige ansatte, Sverige har tre prosent, mens i engelske barnehager utgjør mennene bare én prosent av de ansatte.

Kilde: Udir og den internasjonale studien Men's Career Trajectories in ECEC

MEXICO

Sergios lek løftet elevene til toppnivå

Barneskolelærer Sergio Juárez Correa tok utradisjonelle valg for å vekke elevenes interesse.

Tekst: Tone Aguilar

MEXICO: – Vi må være ærlige; ikke alt pensum på barneskolen er like morsomt, sier Sergio Juárez Correa, lærer i byen Matamoros.

– Men alle barn er født nysgjerrige, og vår jobb som lærere er å vekke nysgjerrigheten til live i klasserommet. Som lærer er ikke du ikke bare en veileder, du er en vekkerklokke.

Derfor starter han alltid dagen med lek.

– Med bakgrunn i leken stiller jeg spørsmål som får elevene til å tenke over ting. Da dukker det opp synspunkter, tvil og nye spørsmål. Slik utvikler temaet seg på en måte som gjør at de opplever at de selv styrer hva de vil lære, sier han.

Da de laget butikk i klasserommet, med esker, hermetikkbokser og melkekartonger, kunne de snakke om de forskjellige rollene, øve på hode-regning og sosialisering. Når elevene lager geometriske figurer i skolegården, får de regne ut omkrets og areal, og se at figurene går igjen i den virkelige verden. Andre ganger gjemmer han ord inne i klasserommet som elevene må finne:

– Så spør jeg hvor de har sett ordet før, om de forbinder det med et tema, om det har relevans for nærmiljøet eller livet deres, forklarer Sergio.

– Når de finner disse knaggene, blir det mer interessant for dem. Jeg forsøker å gjøre læringen virkelighetsnær.

Alternativ metode ga resultater

Målet er at timene hans aldri skal være kjedelige.

– Jeg følger ikke lærebøkene side for side, men leter stadig etter nye innganger og forsøker så se ting fra elevenes ståsted. Det er viktig at de får oppdage på egenhånd, i stedet for at jeg bare står og snakker.

Metoden utviklet han da han jobbet som lærer ved barneskolen José Urbina López i byen Matamoros ved grensen mot USA. Sergio fikk jobb her i 2011.

Skolen ligger i et fattig område ved en nedlagt søppelplass og hadde ikke stort å vise til av faglige resultater. I de nasjonale Enlace-prøvene, som er standardiserte prøver som alle elevene i den

Sergio Juárez Correa er i dag lærer for fjerdeklassingene ved barneskolen Francisco Zarco i Matamoros nord i Mexico. Foto: Privat

meksikanske grunnskolen avlegger, skåret elevene lavt i både matematikk og spansk. Da Sergio overtok klassen, hadde de en gjennomsnittsskår på 55 prosent i matematikk og 67 prosent i spansk. Etter ett år hvor han eksperimenterte med sin alternative metode, hadde elevene i gjennomsnitt 93 prosent riktig i matematikk og 97 prosent i spansk.

Lærerne har fått større valgfrihet

I 2023 trådte skolereformen «Den nye meksikanske skolen» i kraft.

– Denne passer godt inn med hvordan jeg har arbeidet de siste årene, forteller Sergio.

– Reformen åpner for at lærerne i større grad kan tilpasse læringsmekanismene til hver enkelt gruppe. Den legger vekt på å jobbe prosjektbasert. Vi skal ikke lenger bare evaluere elevenes kunnskap i de ulike fagene, men selve læringsprosessen og hvordan de sosialiserer seg.

Men det aller viktigste for Sergio Juárez Correa er at elevene har lyst til å dra på skolen.

– Det mest givende jeg kan høre, er når en elev sier at han har det gøy i timene mine.

Olaf Gunnar Alteren mener det er svært viktig å styrke grunnbemanningen i barnehagene.

Brenner for barnas behov

Drømmebarnehagen til Olaf Gunnar Alteren har flere ansatte, så barna kan få hjelpen de trenger.

Tekst og foto: Kari Oliv Vedvik

OSLO: – Barnehagen skal sørge for at barna er klare til å starte på skolen og klare seg i skolegården. Det er det viktigste for at barna skal klare seg senere i livet, sier Olaf Gunnar Alteren.

I seks år har han jobbet som støttepedagog i barnehage. Nå har han akkurat begynt i ny stilling i bydel Gamle Oslo. Barna han jobber med, har særskilte behov. Noen av dem jobber han med alene, men han foretrekker å ha dem med i mindre barnegrupper.

– Når jeg tar med meg barn som er språklig sterke og har utviklet mye empati, kan jeg bruke deres styrker i arbeidet med barna som har utfordringer på disse områdene.

Tidvis jobber han også i flere barnehager i bydelen. Kulturen kan variere ganske mye fra sted til sted, påpeker han.

– Noen ganger vil barnehagene at jeg veileder dem i hvordan jeg jobber, både for å få innsikt, men også for at de kan gjennomføre aktiviteter hvis jeg er borte. I andre barnehager viser de ansatte liten interesse for hva jobben min går ut på.

Bedre bemanning i barnehage er hans kampsak.

– I barnehagene handler det ofte om å få dagene til å gå opp. Men vi ble ikke barnehagelærere for å drive barnepass. Og skal vi klare å gi barna det pedagogiske tilbudet de har krav på, må bemanningen styrkes.

Han ønsker at spesialpedagogiske aktiviteter blir en del av det allmennpedagogiske tilbudet.

– Hadde barnehagene fått styrket grunnbemanningen, kunne de i større grad jobbet med språklige utfordringer og sosial kompetanse. Så kunne spesialpedagogen blitt brukt der det trengs. Da ville flere barn ha lyktes i livet, sier Olaf Gunnar Alteren.

STØTT SKAPERE – BERIK ELEVENES LÆRING

Ulovlig bruk og kopiering truer utviklingen av nye læremidler som elevene dine trenger. Ved å respektere kopieringsavtalen, bidrar du til å sikre gode ressurser for både dagens og framtidens undervisning.

Slik kopierer du riktig til undervisningen:

- Fra bøker kan du kopiere **inntil 15 %** av sidetallet, men likevel en hel novelle, eller et helt kapittel eller et lignende avsnitt.
- Du kan kopiere **fritt og uten begrensinger** fra aviser, ukeblader, tidsskrifter og materiale som er lagt ut lovlig på åpne nettsider.
- Du kan **ikke kopiere fra engangsmateriale**, som arbeidshefter beregnet for utfylling.
- Skal du dele materiale på åpne nettsider, må du først **be om tillatelse** fra rettighetshaveren.

Og husk alltid å navngi opphaver og oppgi kilde!

Kopinor

Les mer om kopieringsavtalen og detaljerte vilkår på kopinor.no/skole

Må lage læremidler selv

– Samiske lærere har et viktig oppdrag: Å ta vare på samisk språk og kultur, sier lærer Ole Einar Hætta (51). Han mener staten kunne gjort oppdraget lettere å utføre.

Tekst: Kari Oliv Vedvik **Foto:** Ellen Margrethe Siri Skum

KAUTOKEINO: Ole Einar Hætta ble huket inn som vikar da han kom fra militæret: – Inspektøren sa at jeg måtte begynne på lærerskolen. Da gjorde jeg det, forteller han.

Han begynte karrieren som vikar ved Guovdageainnu skuvla (Kautokeino skole). Der er han fortsatt.

– Nå har jeg matematikk og naturfag, men jeg har også undervist i samisk og samfunnsfag, sier Hætta.

Skolen er en 1.-10.-skole og har om lag 350 elever. Nordsamisk er undervisningsspråket. Det er ikke uproblematisk.

– Vi har læremidler til samisktimene, men i andre fag må vi ofte lage dette selv, sier Hætta.

– Etter at de nye læreplanene kom, har vi måttet lage mye på egenhånd for å få pensum på samisk, tilpasset samiske forhold. Etterslepet er stort.

Ingen styrking i ny lov

Opplæringsloven sier at alle læremidler skal foreligge på både bokmål og nynorsk.

Da loven ble revidert i fjor, jobbet mange for at rettigheten til samiske læremidler også måtte lovfestes, blant dem Utdanningsforbundet Nordland. I en uttalelse påpekte fylkeslaget at det samiske miljøet av læremiddelutviklere er lite, og grunnet lavt elevtall tjener utviklerne lite på salg av samiske læremidler. Læremiddelutvikling gjøres ofte på deltid av lærere. Det kan også være med på å svekke rekrutteringen av samiskspråklige lærere om det ikke blir tatt tak i situasjonen.

Men ingenting skjedde.

Sametingsrådet ga derfor ikke sin tilslutning til den nye loven.

– Det er vanskelig å forstå hvorfor regjeringen ikke foreslår en tilstrekkelig styrking av samiske barns rett til opplæring i og på samisk når vi kjenner historien om hvorfor mange samer ikke kan snakke samisk i dag, uttalte sametingsråd Mikkel Eskil Mikkelsen.

Ole Einar Hætta påpeker at mangelen på læremid-

Lærer Ole Einar Hætta (51) stortrives som lærer ved Guovdageainnu Skuvla.

ler gir samiske lærere langt færre valgmuligheter.

– I den norske skolen kan lærerne velge hvilket læreverk de ønsker seg. Vi må ta det som er oversatt til samisk – om det finnes.

– Mye er blitt bedre

Men, sier han, mye er også blitt bedre siden han begynte som lærer i 1988.

– Utdanningsdirektoratet har fått planleggingsverktøy på samisk. Det er en stor fremgang. I de nye læreplanene er det også lagt inn tilpassninger i flere fag, sier Hætta.

– I vår naturfagplan står det at elevene skal lære hvordan de klarer seg og overlever i naturen. Kunst og håndverk-planen har med samisk håndverk og i mat og helse er det lokale tilpassinger.

I løpet av de 25 årene han har jobbet som lærer,

har han tatt videreutdanning i matematikk og naturfag i Alta og Tromsø. Som samisk lærer er han ettertraktet. Det utdannes få samiske lærere og skolene har stort behov for kompetansen.

– Det er også et skrikende behov for folk med utdanning i det samiske samfunnet. Jeg har fått flere tilbud fra andre steder. Jeg har blant annet undervist litt på høyskolen og fått tilbud derfra. Men jeg vil være i skolen, sier Hætta.

51-åringen liker at ingen dager er like og mener lærerjobben holder ham ung. Han må være fremme i skoa for å henge med i de unges verden.

Sist, men ikke minst, har han et viktig oppdrag:

– Samiske lærere har et spesielt ansvar for å ta vare på det samiske og holde språket og kulturen i live.

Prøv Klassekampen gratis i tre uker!

ZESHAN SHAKAR:

– Jeg leser Klassekampen fordi den trekker opp de lange linjene, men samtidig er dagsaktuell. Fordi den tør å bore seg ned i det smale, men likevel ivaretar bredden.

Send SMS: ABO 5194 til 1960 | Stopper automatisk

KLASSEKAMPEN

All undervisningen Guro Landa Eikeland gir, spinner rundt skjønnlitteratur. Her handler det om fire barn på rømmen under 2. verdenskrig.

Vi går inn i en verden og utforsker den sammen.

Guro Landa Eikeland

– Vil slutte før jeg mister gløden

Guro Landa Eikeland (61) gir alt for elevene. Neste år slutter barneskolelæreren etter 38 år i jobben. – Jeg er redd for å miste engasjementet. Jeg har sett andre holde på for lenge, sier hun.

Tekst og foto: Ole Dag Kvamme

FLEKKERØY: I fjor ble hun nominert til landets beste lærer. Hun baker kake til elevene, ser deres fotballkamper og inviterer dem hjem. I sommer fikk alle de 46 barna som skulle opp i 6. klasse et håndskrevet brev. Nå er det likevel snart over, men ikke fordi hun er sliten.

– Jeg er redd for å miste engasjement og glød. Det har jeg vært heldig og hatt i 38 år. Dette har

vært min drivkraft. Så jeg vil slutte mens leken er god. Jeg har sju barnebarn jeg ønsker å bruke tiden min på, sier Guro Landa Eikeland.

Historien i sentrum

Klokken er 09.30 på Flekkerøy skole i Kristiansand. Eikeland har akkurat lest ut Maja Lundes «Over grensen» for 21 elever i 6. klasse. Når hun fremfører mer enn leser om fire barn på rømmen fra tyskerne i andre verdenskrig, er hele klassens fokus rundt læreren og papirboka hun har i hånda. Ingen skraping, hvisking eller latter.

«Dere har mange tanker, skriv dem ned. Det er lurt.» «Ikke noe er riktig eller galt». «Tanker er bra. Det er det fineste vi kan dele med hverandre», sier Eikeland. Barna snakker ikke. De skriver.

Det er mange år siden hun frigjorde seg fra lærebøkene. All undervisning spinner rundt skjønnlitteratur. Alt hun gjør, handler om å samle elevene i historier som engasjerer og ta undervisning

utfra disse.

– Jeg elsker dette. Vi går inn i en verden og utforsker den sammen.

Hun trekker linjene fra sin eksamen i pedagogikk med den ambisiøse tittelen: «Omsorg eller kunnskap, valget er ditt». Siden har alt handlet om å involvere seg for å kunne anerkjenne barnas behov for å bli sett – «det skjer ikke mye læring uten det». Men hun avviser at hun er spesiell.

Behov for å bli sett

– Å engasjere seg på privaten i elevene er langt vanligere enn mange tror, sier Eikeland.

For øvrig mener hun barn har de samme utfordringene som alltid.

– Mange vil være uenige, men jeg synes ikke elevene har forandret seg mye. Det var strev i familiene i 1987 også. Barna har alltid hatt behov for å bli sett, og de elsker den gode fortellingen, tross alle dupperingser.

Tre tips til deg som er lærer i mat og helse!

Visste du at Fiskeprell har gratis tilbud til mat- og helsefaget i grunnskolen? Benytt deg av disse tre tilbudene for å fylle skoleåret med lærerikt innhold for dine elever.

1 Fiskeprell gir penger til innkjøp av sjømat i undervisningen

1 Dette skoleåret øker vi råvarestøtten med 25%! Råvarestøtten er på kr 50 per elev på mellomtrinnet og kr 80 per elev på ungdomstrinnet. Skolene kan søke støtte en gang per skoleår. Fristen for å søke er 31. desember 2024.

2 Hver skole kan få tilsendt gratis kokebøker og lærerveiledning fra Fiskeprell

2 Fiskeprells undervisningsmaterieell til mat- og helsefaget er basert på den nye læreplanen i mat og helse (2020). Gjennom fagstoff, oppgaver, filmer og oppskrifter dekkes de fleste kompetansemål i faget.

3 Kokkesprell – en lærerik konkurranse for elever på mellom- og ungdomstrinnet

3 Kokkesprell er et undervisningsopplegg og konkurranse til mat- og helsefaget, hvor elevene samarbeider om å komponere sine egne oppskrifter med sjømat. Vinnerne mottar kr 10.000,- til klassekassen, samt en sjømatfest i regi av Fiskeprell. Kokkesprell gir, i tillegg til den ordinære råvarestøtten, kr 50 i støtte per elev som deltar.

Les mer og benytt deg av tilbudene våre på fiskeprell.no/skole

Fiskeprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Norges sjømatråd. Helsedirektoratet og Havforskningsinstituttet kvalitetssikrer innholdet i programmet.

SKOLENS VERDISYN

Utdanning som samfunnslim

I vår tid er polarisering og splittelse den største trusselen mot demokratiet. Derfor må vi tenke over hvilke verdier barn og unge får med seg fra barnehage og skole.

Kronikk av
Geir Røsvoll

leder i Utdanningsforbundet

Illustrasjon
Tone Lileng

Læreres arbeid handler om å bygge kompetanse og bidra til menneskers dannelse. Barnehagebarn, elever og studenter skal tilegne seg kunnskap og kompetanse, og de skal oppleve og bidra til gode fellesskap – det er skolens mandat. Vi diskuterer, måler og kontrollerer den første delen av mandatet. Men har vi et godt språk for det fellesskapsbyggende arbeidet?

En klasse blir til

Hvordan blir 20 små mennesker til en skoleklasse – til 1a? Dette skriver Bjørn Erstad om i boka «Første klasse – det året vi lærte bokstavene» (Pelikanten forlag, 2024). Et fellesskap oppstår ikke bare fordi folk kommer sammen, og boka viser at det trengs en flink lærer for å lage en klasse. En lærer som tåler at barn er forskjellige, ja til og med ganske sære. En lærer som hele tiden henvender seg til alle elevene som viktige personer i fellesskapet, uavhengig av hvor mye de kan, eller hvor de kommer fra. Også jenta som i starten ikke klarer å bevege seg bort fra pulten sin og inn i samlingskroken, er et viktig medlem i samlingen. Hun deltar fra den plassen hun føler seg trygg.

Erstads fortelling handler om 20 elever, de fleste klasser er større. Det er uansett en stor oppgave for læreren å inkludere alle elevene i et fellesskap. Det kreves klokskap og tilstedeværelse fra læreren som vil lede klassen på en måte som viser at hvert eneste av disse barna er viktig. Og ikke minst – at de er viktige for hverandre.

Individ og fellesskap

Mitt lokallag, Utdanningsforbundet Trondheim, skrev en viktig uttalelse etter sitt årsmøte i 2023. Den het «Fellesskapet på individets alter» (Utdanningsnytt.no 27.03.2023), og er en advarsel om at både barnehage og skole er blitt for individorientert. Her er det konkrete eksempler på at både barn, unge og foreldre er mer opptatt av sine egne rettigheter, enn av felles saker som skolemiljø. Dette betyr også at lærernes oppgaver i stadig større grad blir dreid mot enkeltindividet.

Men læreres mandat er også å innføre barn og unge i et demokrati og å lære dem at det å være sammen

medfører plikter og interesse for andre enn seg selv. Vi har snakket mindre om denne siden ved læreres arbeid de siste to tiårene. Grunnen til det er antakelig at kontroll og styring i stor grad retter seg mot elevresultater, konkurranse og rangering av elever. Oppmerksomheten vår er rettet mot at hver og en skal oppnå læreplanens kompetansemål. Og disse målene er etter hvert blitt den standarden vi kan måle undervisningen opp mot.

Elevenes oppnådde resultater etter endt grunnskole har også fått stadig større betydning for hvilke valg elevene kan ta etterpå. Karakterbasert opptak i videregående skole er en ordning som støtter opp under konkurransen, på bekostning av fellesskapet. Mange partier mener at det er de flinke elevenes rett å gå i klasser hvor også alle de andre presterer høyt. Det er selvsagt ikke rart at foreldre, barn og unge blir opptatt av seg selv, når vi lager systemer som oppfordrer elevene til akkurat det.

Samfunnslimet

Tittelen på min kronikk er kanskje litt «retro»! Utdanning som samfunnslim var et begrep som ble brukt mer på 1980- og -90-tallet. Tanken var at skolens verdier skulle gjenspeile samfunnets verdier og det vi holder høyt i samfunnet – som likhet, likeverdighet og samarbeid. Tanken var at skolen gjennom sin verdiformidling i det daglige kunne bidra til å opprettholde nettopp disse felles verdiene i samfunnet.

Hvorfor er utdanning som samfunnslim viktig i 2024? Det opplagte svaret er vel at akkurat i vår tid er polarisering og splittelse den aller største trusselen mot demokratiet. I en slik situasjon må vi tenke gjennom hvordan barn og unges fellesarenaer fungerer. Hva slags verdier får de med seg fra barnehage og skole?

Å lære medborgerskap

Professor i pedagogikk, Jannicke Heldal Stray, peker i Bedre skole 3/2018 på at skolens mandat tegner både et individuelt prosjekt og et samfunnsprosjekt: Felles for begge er at skolen skal danne og utdanne personer som støtter opp om og viderefører samfunnet som politisk prosjekt – med andre ord demokratiet.

Heldal Stray peker på at idealet for den norske medborgeren har hvilt på den sosiale garantien som velferdsstaten gir. Vi er alle like i møte med velferdsstaten, og dette er en medborgerkontrakt som ikke er en selvfølge i alle land, for eksempel USA eller Storbritannia. Samtidig har vi i de siste tiårene bygget kunnskapspolitikken på en nyliberal samfunnsideologi som i stor grad er hentet fra disse landene. Den hviler i større grad på konkurranse og aksept for privilegier til de som gjør seg fortjent til dem:

Den nyliberale kunnskapspolitikken bygger på en retorikk og logikk som fremhever konkurranse, prestasjoner, kompetansetilegnelse og ansvarlighet. Ettersom skolen er en sentral demokratibyggende institusjon, er det holdpunkter for å hevde at dette påvirker medborgeridealet og med det også det fremtidige demokratiet.

Er vi på vei mot andre verdier?

Det er ingen tvil om at Norge er annerledes enn land som USA og Storbritannia. Disse landene har i større grad enn Norge en befolkning med større toleranse for ulikhet, både når det gjelder økonomi, sosial mobilitet og utdanningsvalg. De har også svakere velferdssystemer enn det norske, med utbredt bruk av private skoler, skreddersydd for brukernes behov. De som kan betale mest, får det beste tilbudet. Og dette skaper ikke opprør, men anerkjennes av svært mange mennesker som rettferdig. Er det dit vi vil?

Jeg ønsker ikke et demokrati med en økende toleranse for ulikhet. Jeg ønsker heller ikke barnehager og skoler som fremmer konkurranse og prestasjonspremiering. Vi trenger en ny debatt om utdanningens rolle som samfunnslim, og hvilke fellesskapsverdier som er så viktige at de bør være en rettesnor for hvordan vi rigger barnehage og skole.

Jeg ønsker ikke et demokrati med en økende toleranse for ulikhet.

La oss snakke mindre om lærerne

Lærere er veldig viktige for skolen og samfunnet. Kanskje så viktige at vi skal la dem være i fred.

I omtrent alle stortingsmeldinger de siste tjue årene har det blitt understreka at lærere er svært viktige. Det gjentas at lærere har en avgjørende betydning for elevens læring, og at alle elever fortjener gode lærere. Slike utsagn kunne vært brukt til å slå ring rundt lærerne, gi dem gode lønns- og arbeidsvilkår og fortelle dem at de har gjort og gjør en formidabel jobb.

Det er likevel ikke det som har skjedd. Satsinga har bana vei for en storstilt satsing på å forbedre lærerne. I stortingsmeldinga om lærerrollen (2009) kan vi for eksempel lese at målet er å styrke lærerrollen, og «skape en læreridentitet som bringer skolen framover» (s. 9). Lærernes «evne til å lære fra seg» skal forbedres, og det skal satses på «økt kvalitet i lærerutdanning» (s. 10).

At politikere er opptatt av skole, handler selvsagt om at utdanning ansees som viktig. Skole var en hjørnestein i oppbygginga av velferdsstaten, og satsinga på utdanning ble ytterligere trappa opp da det såkalte kunnskapssamfunnet kom inn som overbygning for skolepolitikken på tampen av 1980-tallet. Utdanning ble satt i sentrum for norsk økonomi samtidig som økonomiske begrunnelser for utdanning ble mer framtrødende. Lærerne ble utpekt som de som skulle få «mer ut av befolkningens talent», som det sto i offentlige dokumenter.

En skulle tro at det stadige budskapet om at skole og lærere er viktige, var en tillitserklæring til lærere og læreryrket; at understrekinga ble avlevert slik at lære-

re kjente på både respekt og anerkjennelse for jobben. Det virker imidlertid ikke som det har skjedd. Å si at noe skal forbedres, er det samme som å si at kvaliteten og standarden er for lav. Det er påfallende at en skolepolitikk som hyller viktigheten av lærerne, samtidig klarer å undergrave læreryrket.

Reklamemannen Ingebrigt Steen Jensen er en av dem som har sagt det tydeligst. For noen år spurte han på Facebook: «Hva er det med politikerne våre og deres forhold til lærerne?». Videre skrev han at «Valg etter valg etterlyses det dyktigere lærere. Aldri etterlyses det dyktigere advokater, bedre ingeniører, mer kompetente rørleggere eller mer engasjerte tannleger. Alle holder visst mål. Unntatt lærerne. Ingen trenger et kompetanseløft. Bare lærerne. Hva er det som gjør det comme-ill-faut (passende, red.anm.) å snakke ned en hel profesjon og hundretusenvis av pedagoger?».

Steen Jensen kan å få sagt det. I forlengelsen av hans utspill er det fristende å spørre om skole bør flyttes lengre ned på den politiske dagsordenen, og om lærere bør bli framsnakka som en viktig, men kompetent yrkesgruppe som er gode nok som de er. Ikke for å gjøre lærerne mindre viktige, men fordi en nedtonet debatt kunne gitt færre meninger om lærere og måten de skal gjøre jobben sin på. Paradoksalt nok kunne mindre politisk oppmerksomhet gitt bedre arbeidsbetingelser og mer arbeidsro. Kanskje kunne det også dempa reformiveren og jaget etter å forbedre lærerne?

Elise Farstad Djupedal

er stipendiat i pedagogikk ved NTNU. Hun har en bred interesse for spørsmål om politikk, skole, ulikhet og inkludering. For tida jobber hun med et historisk doktorgradsprosjekt om grunnskolen som kunnskapspolitikk.

Illustrasjon: Kristin Slotterøy/unsplash

KRYSSORD

Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 22. oktober.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

					HODEDEL AV SELETØY PÅ HEST		HAV FARTØY		KUN		KJØKKEN-MERKE MISHANDLER		UØNSKET PLANTE		ANSTRENGT HVISKENDE		VURDERI				
				FART REKKE																	
				TEGNE-SERIE SAMT						TYPE LYS: DIODE				LEGNING VISITT INVESTOR							
						PLATE FUGL; IMMER				REMA-APP «VART» DEP.		FUGL TROR						MOTOR-KUTTER HAR VI 10 AV			
				IKKE			SMELTER		KOLLI-SJON TYPE BÅT						HELLIG RØNTGEN				TARIFF		
				EN WERM-SKOG													FY				
											ORDNE KONKURRANSE PREGET AV TAKTISK SPILL				LITER STRØM		VVS-MERKE RETNING				
				SITAT J. GAAR- DER 3158	“	STUDIE- HALVÅR PYTT	ØLSTUE YNGSTE- MANN	HEGREM 2024													5 ML FISK
					BRUKER MIMIKK HAHA			LEGE	SMILE UNION			LOKKE- ROP FOR KATT URAN									
MAGASIN SLANGEN						BERGE FARGE					FUGL LÅTSKRIV- ERKONK- URRANSE						DESSERT				
							5. TONE	STJELE					EN BYE I E 161B (FARGE- STOFF)								
INNI SPISER		TØRKLE = NEDER- LAND					FERSK IRSK ARTIST			KOM- MUNE EN CAPRINO		GRUNN- FLATE			YTRET SKREV «L»						
					MØRKT PIGMENT						SVAKT ÅS- SIDENE		UNIVER- SITET I LONDON ROLIG			PERSON- LIG TRENER					
TILGITT					MO- DERNE VEL- DEKKE		PRIVAT					SELE TINN									
KLAPP- MYSS		SITTE TIL HEST FJELL- SIDE			IKKE- SAM- TIDIGHET																
			MAT- PAKKEN TYSK ELV					BANNING VELDIG SNILL		EKTE						UBETYD- ELIG PERSON	KOM DET SOM ET SJOKK, ELLER...?	GENET- ISK			
ELV				3. TONE	KRØTTER PIANO			ÆR FUGL- HUNN MORDET		ENKELTE LEVER			PÅ NOR- SKE FLY ETTER FM		VASS- DRAG MØBEL						
TIDLIG- ERE IT. MYNT- ENHET		HAR GE- STALTET «OBÉLIX» KONGE					”			IKKE OPP MUSIKAL			DYRE- FOT	FOR- VIRRING							
				BEVEGE SEG SOM EN ELG											BØR FOR FRAKT PÅ HEST HELIKON						
KALIUM SVOVEL		STERILT VERTS- HUS						SØLV = SVERIGE	HERRE- GUD	SMERTE STERKT			SLAGS- MÅL GJØRE FET								
			GI LOV JUPITER- MÅNE				SVINDEL- METODE SELSKAP						HELSEIN- STITU- SJON TRE			GAMMEL TIDSRØM					
BY I NORDRE FOLLO								ELEK- TRONISK DANSE- MUSIKK		TYPE SKJORTE RADIUS											
GÅTE																					
					ASKE				FAR					HISSIG							

Vil du lese mer fra Verdens lærerdag?

Her finner du reportasjene i fullversjon, med flere bilder og videoer:

UTDANNINGSNYTT

LØSNINGER

Kryssord nr 8

VINNERNE: Ingvard Østerhus, Evje, og Wenche E. Skadberg, Hafrsfjord. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsomplakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer 1. november.

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Tre utgaver pr år.

Bedre skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forskningstidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet får du et av Norges beste billån, med rente fra 6,35 %

Søk lån til bil, MC og caravan på
nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 8,09 %, kr 150.000 o/5 år,
etableringsgebyr kr 2200. Tot: kr 181.638,-